

DISCURSUS POLITICUS III.
DE
RATIONE STA-
TVS MONARCHI-
CI FALSA

Sive
Tyrannorum ac pravorum Principum
IDOLO.

Quem
D. O. M. A.

In Inclytâ Electorali Academiâ Regio-
montanâ

Amplissimæ Facultatis Philosophicæ
Consensu

Publicæ Eruditorum Politicorum disquisiti-
oni subjicit

P R E S E S

M. SIGISMUNDUS PICHLERUS

Philos: Pract: Prof. P.

R E S P O N D E N T E

BENJAMINE Krausen

Dantiscano.

In Auditorio Majori ad diem 13. Mart.

1643.

Coll. diss. A
39, 48

REGIOMONTI
Typis JOHANNIS REUSNERI

a. LXXXIX. 18.

MAGNIFICO. NOBILISSIMO. AMPLISSIMO.
SENAT VI
REIPUBL. DANTISCANÆ
PATRIÆ PATRIBUS,
DOMINI MEI.

Nihil ex omnib⁹ rebus humanis præclarus quām de Repub. bēnē mereri, eximie scripsit Pater ih̄s Patriæ Epist v.lib x. Id verò non tam priscarum ætatis Rerum publ., in quibus immortali Sapientiæ ac Virtutis gloriâ illustres Viri, velut salutaria sidera effulserunt, præclare docent; quām res ipsa abundè loquitur, si suis rectè aestimeatur momentis. Enim verò tot civium saluti & felicitati studere, res afflictas excitare & recreare, ac inter gravissima Reip. tempora periculorum maximorum tempestatibus fluctuantes firmare, ecquis tam angusto jacet animo, ut non id omne magnificum, pulchrum, admirabile existimet. Præsertim cum tam varia hominum in Republ. versantium ingenia atq; studia emineant, maximeq; his moribus, & hoc infesto virtutibus tempore, quo cuta nusquam vagatur Fides. Ac magni quidem atq; excellentis ingenii propria laus est, Microcosmum hunc, quem nonnulli appellant, in istâ corruptissimâ Naturæ imbecillitate ita constituere & gubernare, ut corpori sanitatis robore, dexteritatisq; aptitudine prompte atq; decoro præsideat bona Mens et Sapientiæ Virtutisve viribus non minus valida quām constans. Tum Medicorum quoq; singularis extat Prudencia solertiaq;, qui artificiosum hoc Naturæ opus, cum variis è partibus constructum, tum plurimis insuper venis, arteriis, visceribus, musculis, humoribus prolixo apparatu instructum, ita curant studiosè, ut omnium & singulorum membrorum constitutio firma sit vegetaq;, ac ad sua unumquodq; munia expedienda agile & accommodatum. Quæ uti præclara sunt & eximia, sic quām illustrior illorum præcellat opera, nequaquam potest esse obscurum; Qui nempe (ut paucis multa ac magna complectar) ad universum Reip. corpus, tām ab externa vulnere, quām interno morbo ince-

grum

grum & incolume conservandum animis & studiis assurgunt: Qui
res difficiles & graves memoriam, consilio, ingenio sustinere, ac tot
capitum Mens & oculus esse valent, per humanos casus (ut
splendide Senec. cap. VIII. de constant. sap.) divino inceden-
tes animo. Quae universa animo colligenti mibi (et si augustios
ra sint, quam ut his ingenii mei angustius earum rerum magnitu-
dinem complecti valeam) planè apparet, otiosè admodum vivere
eos, qui in eo acquiescere satis pulchrum arbitrantur, ut solâ li-
terarum opulentiam felices & dolitatos sese ostentatum eant: tum
alia omnia potius, quam mortalium felicitatum augendam, Rei
publ. salutem constituendam tuendamq; cogitent. Nimirum, cum
in librorum umbris solum sapiant, nec fori lucem hominumq; oculos
sustineant intueri, res quæ geruntur tam instantes quam præte-
ritas futurasq; pari incuria dimittrunt. Ac proinde aut nimis cru-
da & perturbata literarum studia in Remp. propellunt, aut infir-
ma minusq; solida, suaq; magis abundant, quam tempestivè fruun-
zur sensu: Id quod scitè exemplis Musonii & Victorii demonstrau-
vit Clapmarius lib. i. cap. 1. lib. 6. cap. ult. Meliori vero genio
duci videntur, qui in eo potius elaborandum putant, ut studia
abeant in Mores: Verulam serm. fidel. dissert. XLVIII. rerumq;
optimarum ac præcipue necessariarum peritiam non tam parent,
quam usurpent, ut clarissimo ingerio Celeberr. Lipsius monet lib.
I. Pol. cap. X. & ult. In primis vero felicissimo Visæ gubernaculo
Prudentiâ, ium præcipue Virtute, tanquam Magnetis pyxide
instrudi atq; parati, firmiores & oculatiores aduersus graves com-
muniū temporum casus Rempub. capessunt: in quâ cum publi-
cis tūm suis rationibus utilissimi amicissimiq; cives integrè ac strenue
versantes, omniaq; facile justeq; agentes, commoda Rcp. provido acq;
imperterritio animo propugnant, detrimentaq; oppugnant ad pro-
dendā Virtutis memoriā sine gratiâ aut ambitione, bone
tantū conscientiæ pretio ducti. Tacit. in vitâ Jul. Agric. Id
vero omne inter tot à fraude atq; invidiâ insidiosè collocata im-
pedimenta minus feliciter præstuerint, nisi & aliorum rationes
artesve ut suas cognitas perspectasq; habeant, sibiq; certas ac opti-
mam

Berlin

mas seruare. In quam rem Doctrinā de R. Sc. leđissima, ut è san-
cibus veræ solidæq; Prudentia Historiâ & Artificum Reip. tra-
stanta Imperatoris artibus & medicamentis intimisq; consiliis hau-
sta, ita præcipuum longèq; maximum afferre videtur momentum.
Cæterum cum ubiq; scelerum effrenata dominetur libido, atq; &
los præstansissimum Politicæ Prudentiæ argumentum pervaserit,
certo consilio Cl. Praeses, Fautor meus colendus, postquam Veram
Regii Status Rationem primâ Differatione explicuerat,
& banc fædam versutiæ humanae sobolem, jam priscis Græcorum
temporibus natam, nec à Romanis non postremò altam educatamq;
à Machiavello verò denuò editam, in apricum veritatis hoc expli-
catissimo discursu protractum ivit. Quo de ut publicè rationes redde-
rem, Auctor mibi, ut ad omnia bona solet, exstitit: neq; ego, quod
ad augendam civilis Prudentiæ curam supellestilem pertinet, non
potui non prompto paratoq; animo suscipere.

Hunc vero exiguum & exilem conatum Vobis, MAGNI PA-
TRONI, approbare, consilium initio audacius existimabam. Ad-
ductus tamen, cùm amicorum, qui studiis meis omnia felicia precan-
tur & pollicentur hortatione, tum magnopere impulsus fidelissimo
affetu, quo patriam dulcissimam, in quâ & honoribus & rerum glo-
riâ floret, ex animo complector, trahor in hunc venerabilem
conspicuum vestrum, ut ut timore acerrimorum iudiciorum trepidus.
Ac ut olim ad Deorum aras advoluti Numen illico sentiebant, id q;
venerabancur, ita ego in istâ solitudine & in opia sollicitus animi te-
nuia mea omnia circumspiciens, vestrum, DOMINI MEI, unicum
propensa Voluntatis Favorem & illa benigna ora Vulcusq; vestros
obnixè susspicio. Et si concipere vocaliceat, oro obcessorq; ut hanc ani-
mi pietatem, devoteq; fidei simplicitatem, quam unā consecro & con-
testor, Volentes Libentesq; Aspiciatis Accipiatis: Hocq; meū placendi
Patriæ conamen non improbetis! Ica VESTER HONOS atq; Ducus,
PATRIÆ PATRES, acernum felicissimè floreat in beatâ & tranquillâ
Republ. Patriâ, Eandom uer sacra, rectam, integrum & incolument
serues, Beneficium Numen. supplex veneror.

VV MM. & NN. AMPLIT.
HONORI ATQNE DIGNITATI
humillimè devotus

Benjamin Krause.

DISCURSUS POLITICUS TERTIUS

DE RATIONE STATUS REGII FALSA.

I.

Arcanas Status Rationes non abs re Aristoteles Politicorum facile Princeps Σοφίσματα της πόλεως Nominais τελῶν, Polm. 8. & alibi κρύψια καὶ κατασκόδασματα, Artes ratio. abstrusas & figmenta Rerum publicarum fallaciasque Principium; & ludificationes Livig. I. 2. & 6. Reipubl. Blandimenta atq; artes; quas qui scite adhiberent, egregios artifices vocitarentur. Tacitus 2. Annal. & alii passim Arcana Imperij, Domus, atq; Dominationis: Subdola item consilia, & mandata occulta appellare consuevere. Clapm. I. 1. de Arc. Rer. e. 4. ut quæ ab origine intentione, formâ, & effectu sua isthac nomina sortitæ sunt.

2. Cùm autem ob triplicem Reipubl. Statusq; formam secundum Tacit. Annal. l. 4. & Aristot. l. 3. Pol. c. 7. etiam regiminis rationes & arcana varient consilia, adeò ut in formis rectis aliæ sint Regij, Aristocratici aliæ, & deniq; aliæ Democratici status rationes, aut ex his mixtæ: Etiam in oppositis vitiiosis ac prolapsis Rerum publ. formis Tyrannicæ aliæ, aliæ item Dominicæ, et Oligarchicæ, Ochlocraticæ, vel ex his compositæ regiminis artes arcanae sive status rationes exorbitantes ac falsæ deprehenduntur. Ilbi status subinde aliud alterius artibus ac Sophismatibus eluditur vel evittatur; vel etiam, salvis Rerum publ. formis manentibus, incolumentem quisq; suam adversus cuiusvis machinationes quæcumq; ratione tuetur; confidis haud raro pretensisq; metus aut necessitatis speciosis pretextibus, quos status

A

Rationes
Status
quotuplis

ratio-

rationem nūc capare non verentur, ne rem carere iniquam ratiōne credamus, ac ut insipul tatus sub status conservandi æquitate fraus contegatur, in quō summam politieꝝ prudentiae vim sitam esse, falso sibi & alijs persuadere Pseudo-politici nonnulli vel Consiliatij vel rerum Moderatores satagunt. ut qui, Poetꝝ verbis.

Arma parant, & qnæ fit rebus causa novandis
Dissimulant. 4. *Eneid. Virgil.*

Quibusq; ut Patribus olim Romanis, unus metus eſt, ne intelligantur. Tacit. l. Annal. Quapropter eam rationem status falsam Vellejus malum publicum. Livius pessimum publicum, Tacit. flagitia Dominationis l. 14. Annal. Itali, Lacattiva ragione di Stato rectissime appellant.

Quæ pessi-
mæ:
3. Ex his tamen falso status rationib; pessimæ sunt illæ, quæ optimis sunt oppositæ ac in Regio statu adhiberi solitæ; quæ scil. vel tyrannidi vel Dominatui introducendis stabilien- disve inserviunt, & libertatem, Securitatem, juraq; regni tollere conantur. Quod pertinere videntur illæ pravorum Principum artes ac fallacie, quidam nec inter Tyrannoſ censeri queunt, nec aperte Dominatum exerceere audent, eum tamen affectant, & haud raro, quamvis non eodem quod Tyranni ac Despotæ fine & intentione, saltem hisdem mediis seu status rationib; utun- tur; vel ut se statumq; suum contra aliorum insultus securum praestent, vel libidine ac abusa Dominationis, vel deniq; Impruden- tiâ regnandi; cum persæpe cœcutientibus, solita humana naturæ infirmitate, vitrum adamas, & stoliditas prudentia esse summa videatur.

Ratio falso
status Regij
falsa quid
4. Est igitur falso status Regij ratio malitiosa calliditas Monarchæ, se statumq; suum seu vi seu fraude adversus subditos & aliosque quovis muniriendi, non publicæ salutis, sed proprij commodi causâ.

5. Quam descriptionem ut exactius ponderemus, initio sciendum, quod, quemadmodum vera Regij status Ratio, ut poteretur naturæ ipsi & recte rationi consentanea, nec noulegibus diuinis humanisq; pulchre conveniens, paucissimis simplicissimisq; se stabiliendi artibus indiget: cum Subditi Regum suo-

sum Verorum Virtutibus prudentia & peritiam regnandi virtusq;
innocentia delectati, ultrò in eorundem amorem atq; admiratio
nem rapiantur: iisq; tuum semper praesidium præstent: Sic
contra Tyrannos se in mille modos ac figuris transformare,
nuncq; leoninam nunc vulpinam induere pellem oportet, quò
securi à suorum potissimum odiis infidiisq; evadere queant.

6. Evidem olim Principes Regesq; creari sunt soliti aut
meritorum suorum intuitu ac propriâ virtute, aut jure sanguini
nis, rerumq; ab antecessoribus præclarè gestarum memoria, ac
ob collata in Patriam beneficia, extructas ampliasq; civitates,
curam ac sollicitudinem publici commodi; aliasq; artes egregi
as, quæ facile Principi amorem Populi, huic existimationem,
potissimum eidem clypeum suppeditant, ut tot tantisq; status
conservandis rationibus opus non haberint. Quod de Moys,
Saule, Davide, Cyro, Cecrope, Romulo, Maccabæis, Alexan
dro, Carolo M. M. & alijs Historiarum monumenta attestantur.
Verum hodiè inde ab Aristotelis temporibus, inquit *Settela de
Rat. Stat. l. 5. in pr. ex Arist. l. 5. c. 10. in f. ratò ob hujusmodi cau
sas reges creantur, cum vix tot tantisq; virtutibus conspicui re
periantur; & ipsi quoq; regorum sanguinis jure hæredes spe
numerò contemnuntur, ut qui flagitiis suâ stirpe genereq; indi
gnis Majestatem contaminant. Unde, quam artibus bonis ve
req; regiis obtinere nequeunt existimationem, per sceleras sibi
conciliare non verentur, ac ab omnibus odio habiti, vel in di
spendio publico suam positam esse salutem existimant. Cujus rei
exempla ut passim alibi, ita & apud Politorum principem Ta
cit: plurima extant.*

7. Quia vero alia est Tyrannorum, alia praverum Princi
pum intentio & finis, etiam aliæ atq; aliæ inde statûs Monarchi
cæ rationes exsurgunt, seu propalam falsæ, seu prætentæ, seu de
niq; præsumptæ atq; apparentes. Atq; ut de Tyrannis primùm
agamus. De quibus ex professo, (ut ex pluribus paucos tantum
nominemus) scripsere post Platon. l. 9. de Rep. Arist. 4. Pol. c. 10.
l. 5. c. 10. n. 12. Xenoph. in Hieron. Bodin. de Rep. l. 2. c. 4. G. 5. Petr.
Gregor. Tholos. l. 6. de Rep. c. 18. Arvñ. l. 1. Doctr. Pol. c. 9. Anti Maccab
ayell.

Cur olim
Reges cre
atis?

Rationes
status Ty
rannicæ:

avell. l. 2. & 3. theorem. 4. 5. & d. Conzen. l. 1. Oper. Pol. c. 16. Clapm.
de Arcan. lib. 5. c. 1. & d. Settal. l. 5. de Rat. Stat. p. 60. Petil. Exarch.
l. 7. c. 9. & seqq. aliiq; passim plurimi. Tyranni nomen, ut et
olim honestum, & Regem Principemve significarit plena in-
subditos potestate utentem, ut est apud Virgil. l. 4. & 7. Aenid.
translatum tamen postea etiam est ad eos, qui abusi potestate,
nec jure nec aequitate, sed pro libidine suâ & crudelitate in Sub-
ditos agebant & dominabantur. Tholos. de Rep. l. 16. c. 18. Quæ
eadem & hostis, Sycophantæ, Sophistæ, vocularum, antiquitus
quidem in bonam partem acceptarum, cœterum hodiè pessime
audientium, est ratio. Bodin. de Rep. l. 2. c. 4.

Multis in-
digæ anti-
bus.

8. Quantò autem res quæq; pejor est ac perniciösior, hu-
manæq; naturæ & rationi communi magis aduersa, tanto quoq;
pluribus indiget ad se conservandum instrumentis. Tale quid
Tyrannis est, omnium Reipubl. specierum maximè exorbitans
& longè pessima, multisq; propterea dolis fraudibus & stratage-
matibus ad sui defensionem indiga. Arist. 5. Pol. c. 10. ut quæ ex
reliquis prolapsis Reipubl. formis pessima quæq; arripit sibi q;
appropriat: Ex Oligarchiâ hoc desumit, quod pro fine habet
divitias, sine quibus luxu diffluere, ac delicis, quibus dedita, fraui
ex animi sententiâ nequit. Nec non inde dissidere ei addictus
discit subditis, quos scil. ob vitæ suæ turpitudinem ac sceleris in-
fensos sibi esse non ignorans, ut hostes habet, &, ne noceant aut
insurgant, armis spoliat, seq; securitatis causâ in locam unita
conferendo, & vitæ ratione & domicilio ab iisdem separat, viti-
zque sua insuper potentia armat. Settal. d. l. 5. c. 1. Ex Ochlo-
cratiâ Tyrannus mutuatur perpetuæ inimicitiae fomitem, ac
continua cum Primoribus Ordinibusq; gerit bella, iis insidian-
do, bonis eosdem exuendo, in exilium agendo, & clam palam
ve quod modò evertendo. Quia hi è diametro-conatibus ejus
adversantur, & è medio tollendi tyranni, velut rabidae noxiæq;
feræ, si non potestatem, saltem voluntatem habent, ut qui servi-
tutem ac tyrannide canæ pejus & angue oderunt. Quod & re-
spexit quondam Periander visus est, Thrasybulo consulens, ut
securitatis causâ eminentiores spicas decuteret tolleretq;, & si
maxime voluntatem non posset, saltem nocendi potestatem adi-
meret,

meret, eminentiorum nempe divitias & potentiam misericordia.
Arist. d. l. 5. Pol. c. 10. Et Hiero Siciliæ Tyrannus apud Xenophonem in l. de Regn. c. 12. conqueritur, sibi cum Viris bonis, eruditis, strenuisq; perpetuò pugnandum esse.

9. Ut autem duæ potissimum Tyrannidis sunt species, ita etiam totidem rationis status ejusdem præcipue modi sunt: Primi, ex mente Philosophi, tyrannidis genus est eorum, qui nullâ prorsus utuntur clementiâ, neque quid aliis videatur curant, sed omni cum asperitate ac crudelitate in sibi subjectos graffantur, omneq; imperium unice dirigunt in suum commodum; & quia hujusmodi tyranni nôtrunt, se cuique exosos esse, idcirco vi ferroque, cum amorem & benevolentiam nequeant, subditorum metum extorquent, seque ac statum suum per fas nefasque fuentur. Arist. s. Pol. c. 11. Plat. de Rep. l. 8. inf. Xenoph. in Hierone. Idq; more Persarum priscorumq; barbarorum, & juxta consilium Machiavelli in Principe. c. 14. & 15. Et observationes Taciti in Vitâ Tiberii. Settali. l. 5. R. st. c. 2. Quo sensu & Bodinus l. 2. de Rep. c. 4. Tyrannidem scribit esse, in quâ unus homo, divinis & naturæ legibus sublati rebus alienis ut suis utitur, & hominibus liberis tanquam mancipiis pro libidine abutitur. Posteriorius genus est, quod Philosophus Monarchiz simile ait esse barbaricæ, quæ quamvis potestatem habeat tyrannicam, legitima tamen fuerit & patria. l. 3. Pol. c. 14. & l. 4. c. 10. Ubi Maxima est, ita regere, ut virtus quam artificiosissime contingantur, & regimæn ipsum exteriore aspectu regiam planè ac legitimam appareat, hoc duntaxat reservato, ut velint nolint subdit, imperio vel inviti subjecti teneantur; quo sublati etiam tyrannis aberit, cum ci-
ves ultrò ac suâ sponte parere non detrectent. Arist. Cit. l. 3. Pol. c. 14. Tholos. l. 6. c. 18. de Rep. Ultriusq; Igitur generis Rationes, ut est natura cuiusque, inter se plurimum differunt.

10. Antequam autem ad singulas Tyrannici status rationes accedamus, dicendum prius æquum videtur, quibus causis facile status tyrannicus evertatur & ad intefitum properet. Me-
dicos quippe imitari prudentes decet Politicos, qui infelicio-
rem curam arbitrantur, nisi causæ prius morborum & valetudi-
nis

Quæ du-
plicis gene-
ris.

Quibus
causis faci-
lè everta-
tur status
Tyranni-
cus.

nis diligenter expendantur. Et talem quidem etiam Philosophus sese exhibet in Politicis, qui remedii morborum civitatis & conservationis praesentis status, quod Rationis status est proprium, interitus Rerum publ. causas, atq; adeo & tyrannidis praemittit. Et quamvis multæ variæq; coniurationis in Tyrannos causæ esse possint, duæ ramea præcipue ab eodem notantur proximæ, Odium nimirum & contemptus; quorum illud infensos tyrannis hostes ad infidias concitat & fiduciâ armat; hic vero tyrranos plerumque imperio privat, & exuit potestate. Utrumque ut plurimum ex injuriis oritur, quibus Tyranni afficeret Rerum publ. consueverunt, quæq; iram accendent offenditorum, & cupiditatem excitant vindictæ de injuriante sumendæ. Quam rem exemplis declarat filiorum Pisistrati, quod de vide sis etiam Herod. l. 5. Thucyd. l. 1. Platon. in Hipparc. Just. l. 2. Et Periandri & Philippi Maced. & Archelai aliorumq; Aristi s. Pol. c. 10. adde Plutarch. in Alcibiad. Plat. in Erot. c. & Suid in Vst. Euripid.

Odium in
Tyrannum

II. Ex metu vero odium plerumq; enascitur, & seditionis causa exsurgit, Arist. s. Pol. c. 3. & 11. Nam subditi ordinariè quem metuunt, oderunt, quemque quisq; odit, perisse expetit. Ex metu quidem Tyrannorum imperia everti, quemadmodum contrâ benevolentiam firmantur, late tradit Cic. 2. offr. & probat exemplo Alex. Maced. Tyranni Ferei in Thessaliam, Julij Cæsar. & Demetrii Regis Macedon. Quod idem & Cornel. Nepos docet Exemplo Timoleontis: Et Salust. in Catil. & apud eundem in Jugurtha Micipha filiis declarat: & Cyrus filio apud Xenoph. in cyropæd l. 8. in fin. Quod & Isocrates Philippo probat, Subditorum benevolentiam omnibus muris præfidiisq; potiorem esse. Idem metus præstat subditorum, qui prævenire periculo sibi impenderi, quam præveniri malunt. Exemplo Cæsar. Catilinæ, Periclis, aliorum, qui ne à Republ. subverterentur, eam potius oppugnare maluerunt. Neque aliæ ob causam Xerxes ab Artabano interemptum refert Diodor. Sic. Bibl. l. II. Ut non immoritò bruti, non hominis, nedum Prudentis Principis voce in judicemus illam Caligulæ: Oderiat, dum metuant. Suet. in Vst. Calig. c. 30.

12. Sic

Consens
ptus cjuſe
denuo

12. Sic & contemptum atque Vilitatem Tyrannorum manus
præbere subditis in eos insurgendi, probant Exempla plurima:
Sardanapali cum priuatis. Quam historiam tales si Aliſtoteles in
dubium vocare videatur l. 5. Pol. 6. 10. Eandem tamen antiquis
simi quiq; Historicis conſtanter conſirmant Diod. hic Bibl. l. 2. Iuſt.
lib. 1. & copiosius Athenau l. 12. Diogenophiſte 12. Arift. verba l. Lā-
cedæmoniotum & Syracusanorum tyrannorum exempla alia
refert, quos propter voluptates, quibus immersi, in contemptum
adductos asseverat. Quibus addi possunt exempla Balthasaris,
Caligula, Neronis, Heliogabali Commodi, Venecelai, Childe-
rici Gall. R. Joh. Basilidis Moscovitarum tyranni, aliorumq; pluti-
morum paſſim in Historiis obviiorum. Et hujusmodi quidem
Principes vilescentes ac in contemptum adductos nil juvant
satellitia, amici & sceleris in sociis, quia confidentia invenorum
per odium & contemptum semel erumpens, nil amplius pericu-
li extimescit; quin ipsa ſæpe familiaritas viam ad patranda hu-
jusmodi facinora ſtēnit, cuin poēta verbo, Tuta frequensq; via
fit per amici fallere notem, non p̄tcluso amicis aditu, p̄tſet-
tim ſicubi ſpes ſovet ſicarios, ſublato tyrranno rerum, potiundi,
aut certe ſi audacia potentia ſit ſoffulta. Ut videre eſt in Duci-
bus quibusdam exercituum, à quorum authoritate atque natus
post Principem ſumma rerum penderet. Exemplo Harpagi
Iuſt. l. 1. 6. 5. & Catoli Martelli, quod de videre eſt apud Joh. de
Ser. in Vit. Martell. Quibus accedit ſtimulus honoris & ſpes
gloriarum atque immortalis famæ tyrranicidas animans atque exag-
itant, quantumvis nullâ ſpelacti alia aut regnandi cupiditate
eo adigantur; quia gloriosum ducunt & aetum animo heroico
dignum, tyrrannum quaſi pestilentissimam Reipubl. ſeriam ē
medio ſuſtuliffe, ſibiq; adeo immortale nominis decus adepti
videtur. Qui animus Dioni fuit, referente Diodor. Sicul. l. 16. &
Plut. in Vit. Dion. nec non Scævola adversus Porsennam. apud
Liv. l. 2. Et Arato patriam Tyrannide liberaturo. Plut. in ei Vit.
& Bruto in conſuratione contra Cæſarem. Plut. in Vit. Bruti.

13. Odii præterea cauſa etiam ab injuriis & exactioni-
bus tyrranorum plerumque penderet. Dum subditi facultates
ſuas,

sas, alterum sanguinem, auferri sibi & exauriri, ac insius utilles & non necessarios converti vident. Arist. 5. Pol. c. II. Aut cum ludibrio sese a tyranno haberi, ac variis injuriis expositos cernunt; quæ res facile ad desperationem agit subditos, ut rei indignitate ac justo dolore permoti nullum etiam vitæ discrimen subire dubitent, dummodo tyrannidis jugo & calamitate liberentur. Cic. l. 1. de offic. Ser. l. 5. de R. S. c. 8. adde quæ in hunc sensum habet Ciro Spontane in tractat. del Governo di Stato l. 4. c. I.

Regula ge-
neralis.

14. Unde Regula extruitur generalis: Omne id, quod est contrarium hisce corruptionis & eversionis status tyrannici causis, aptum idoneumq; esse ad salutem tyrannorum atq; conservationem promovendam. Quia vero diversæ tyrannorum sunt species, formaque regiminis eorum non eadem; hinc igitur & Ratio status Tyrannici diversa est, adeò ut alia sint pro primi, & alia pro secundi generis Tyrannis conservandi remedia.

Scopus &
intentio
Tyranno-
rum in spe-
cie sic di-
ctorum.

15. Primi generis Tyranni, ut longè pessimi, potissimum hæc quatuor in universum pro scopo habent. 1. ut Civium animos depriment dejiciantq; ne altum sapere queant aut Spiritus fovere elatiores, 2. Ut dissidentes eosdem inter se mutuo reddant. 3. ut privente eos nervis & mediis agendi. 4. Cum primis, ut eos deludant fallaciisq; circumveniant. Arist. 5. Pol. c. II. Plato l. 8. de Rep. Xenoph. in Hieron. seu lib. de Regno. Quarum artium insigniter peritus fuisse perhibetur Antigonus a yanis falsisque pollicitationibus Dosonis nomen adeptus. Et Dionysius, cui illud semper in ore: pueros astragalis, viros jura-mentis deludendos ac fallendos esse. Quibus etiam Ludovicum XI. Gall. R. Ludovic. Sforzam. Ferdinandum Arrag. R. Settegla accenset de R. S. l. 5. c. 9. Quos tamen omnes hoc artificio superasse videtur ille Princeps, quem suâ Tyrannicâ doctrinâ adeò egregie instruxit sceleratus ille Politicæ Magister Florentinus Secretarius, prout cum Boccalissus nominat Cent. 1. Ragg. 46. quò de proverbium tandem vulgatum est: quod nunquam, quod dixerit, fecerit, ut nec pater ejus fecisset unquam quod dixisset. Unde pro summâ status Maximâ hujus farinæ homines habere solent Mendacium seu fallendi artem usurpare, quam

quam & depositâ honestatis atq; Verecundiz veste velut vulpinâ
pell em induunt, adeoq; sibi faciunt propriam, ut Principum
quidam olim dicere non sit veritus: Mercatorum esse, fidem
observare ac stare promissis, Principem diversam sortem esse.
Illi tamen exitum vitâ factisque condignum nacti sunt, & fru-
ctum hunc tulerunt fallaciarum, ut quemadmodum verbis co-
rum semper fides deerat, sic & factis nemo fuerit confisus, timen-
tibus semper, quibus cum egissent illi, ne fallerentur, *Sett. d.l.*

16. In specie Tyrannorum primi generis & propriè sic *Primi ges-*
dictorum status rationes, secundum Aristotelis sententiam, esse *neris Ty-*
solent sequentes, 1. Potentiores decerpere h. e. primores seu *ranoidis*
Viros autoritate, rerum usu, potentia, divitiis, animositate,
clientelis aut gloriâ bellicâ rerumq; gestarū splendore præclaros
opprimere, dignitatibus exuere, in exilium agere, aut occidere *conservan-*
etiam, ac quoquo modo è medio tollere. Cujus rationis & Ma- *dæ*
ximæ autorem Periandrum ferunt, quem fecutus est & Tarqui- *Ratio Sta-*
nius superbus. Et rem deploravit Hiero apud *Xenoph.* in *Vit. ej.* *tus I.*
de q; eâdem graviter ac nervose disputat *Platol.* 3. *de Rep.* sub *Potentio-*
nem, & graphicè eandem depingit Agrippa in discursu cum *res de cer-*
Octavio & Augustâ *ap. Dion.* l. 52. circa pr. *Arist.* l. 5. *Pol.* c. 11. Huc *pere.*
pertinere videtur Turcarum immanitas adversus fratres, affines,
& consanguineos, eosdém circa regiminis auspicium interi-
mentum, quod quidam unicum Imperii Turcici fundamentum
esse haud absurde conjiciunt: Cæterum divina Majestati natu-
ralique pictati prorsus aduersum, statum illum haud diu firma-
bit, quin potius ille tot tantorumque scelerum mole gravatus
ruinæ proximus apparet. Vid. *Clapmar.* l. 5. *de Arc.* c. 5. Idem
probat mos Regum quondam Philippi Alexandriq; Macedo-
num, de quibus apud *Just.* l. 9. II. 12. *Plut.* in *Vit. Alex. M.*

17. 2. Sapientes perimere: Seu literis & eruditione, seu u-
su rerum & prudentia multâ claros ac insignes, quiq; aperti pe- *2 Perimere*
ctoris & adulari nescii, actiones Principum pravas subinde car-
punt; quibusq; ingenium est & nasus Rhinocerotis, qui animo
linguaq; liberis Scapham Scapham vocare solent. *Arist.* 5. *Pol.*
c. 11. quos Tyranni suspectos & velut viræ institutisq; suis adver- *Sapientes*
B fan-

Santes pro hostibus habent, odio prosequuntur plusquam Vatianum, pellunt, de statu dejiciunt, fortunis privant, aut Vitam etiam iis adimere non verentur. ut Plato habet cit. l. idque docet Exemplum Callisthenis amici Alex. Mag. qui ab eodem, quod adulari nollet, occisus Just. l. 12. c. 7.

3. Collegia
legitima &
honestata tol-
kre.

18. 3. Cujus rei consequens est, Sodalitates seu Convivia publica, Tribus, Collegia, Societas & corpora honesta ac legitima, seu eruditorum seu artificum, in Civitatibus, cum suis legibus & juribus rite introducta & approbata, libertatis & amicitiae communis vincula, distumpere atque tollere, eademq; factionum ac seditionum fontem & instrumenta interpretari, habere pro conventiculis, in quibus liberæ, ut inter patres, linguae mentesque tyrannis ex quo invise, extollantur, & unde facilis in Tyrannos esse possit conspiratio. Quam ob causam etiam ea sublata olim Athenis erant ab Harmodio & Aristogitone, & in Siciliâ à Phalaride Agrigenti Tyranno, teste Eliano Variar. hist. & Athenaeo l. 13. Longe tamen alio fine Trajanus Optimus Princeps Nicomedie eadem prohibuisse legitur ap. Plin. secund. l. 10. ep. 42. & 43. & Franciscus I. R. G. Vide Settat. l. 5. c. 10. ex Arist. l. 5. Pol. c. 11. Huc pertinent & artes unionem impediendi inter Subditos, auferendo media, animum & voluntatem, & facultatem conspirandi. Sic Romani Latinos & Macedonas subactos ab invicem separarunt in diversas provincias, eâ lege, ne mutua aelerent commercia aut connubia, translati simul primorum filiis in Italiam. Et Carolus Mag. Saxoniæ perdomitæ, sed subinde rebellis, nobilitatem in Franciam transportavit. Abdala Saracenus Christianis interdixit Vigilias nocturnas & conventus. Turcæ campanas auferunt, præcipuum turbarum & seditionis incitamentum. Sultani suspectam habentes Alcairi innumerabile multitudinem, difficulter, sicuti ad rebellionem ventum, compescendam, multis iisq; largis profundiisq; fossis plateas diremerunt. Botter. de Rat. Sc. l. 1. p. 158 & 158-Quanquam hæc si bono fine, nec per injuriam fiant, veris Status rationibus sint accensenda.

4. Educa-

19. 4. Eandem etiam ob causam Tyranni Disciplinas & bonam

bonam liberorum educationem prohibere, aut etiam corrupti-
tis cor-
pere student, ut quam putant moribus virtutisq; suae rationibus sumperie.
penitus adversam atque inimicam, eamq; veluti spirituum genero-
fiorum habent & prudentiae fabricam. Hinc Dionysius nolus
in filium suum bene educari & ad Virtutem institui, sed potius in
omnis generis delitiis & voluptatibus eum voluntari curavit, ne
egregia ipsius indoles, culturae accedente, sibi aliquando exitio-
sa esset futura, quantumvis, ut fieri solet, impedire non posset,
ne ab avunculo Dione regno exueretur. ut habet Plutarch. in Vis.
Dion. Quo fine etiam Turca hodiè usum equorum, & exercitia
militaria, olim etiam à persecutoribus Christianis prohiberi so-
lita, ex subiectis terris aufert; Magistratus omnes priores abrogat,
& habitum viliorem imperat. Sic & Saraceni olim Persis usq;
ad nomen omnem pristini valoris & extimationis memoriam
delevere. Boter. de Rat. Status. l. 5. p. 145. Nec minus Aristode-
mus Cumæus tyrannus animos civium effeminando, velut Cir-
ce homines in bestias transformando, reddidit molles & ad res
magnas gerendas ineptos, vide infra § 67. Hoc consilio &
Moseus suorum subditorum stultitiam fovet, ut ipse eò securior
sapientiorq; habeatur. Conzen. l. 1. oper. Polit. cap. 16. Rep.
Moscov. cap. 9. p. m. 176. Pari ratione & Scholas ac gymnasia
artium odio prosequuntur Tyranni, & palestram militarem.
Quomodo olim Romæ scholæ Rhetorum abolitæ, ut scribit
Cic. l. 3. de Orat. & A. Gell. l. 15. c. II. Et Julianus Apostata Chri-
stianis interdixit scholas, sapientiae seminaria Amm. Marcellin. &
Sozom. l. 5. c. 17. ne scilicet, quod fieri solet, animorum conjunctio
& amicitia à teneris coalesceret, & Virtus à pueritia instillare-
tur. Quia tyranni familiaritatem, fidem, & amicum confor-
tium, Virtutemq; civium, suum esse exitium arbitrantur, ut Ari-
stot. demonstrat. s. Pol. c. II.

20. 5. Mandare quoq; moris Tyrannis, ut cives pariter 5. Cives
& extranei advenæque, nunquam non sint in conspectu suo, ac
frequentes in Palatio, in foro, in atriis conspiciantur, inque atria
ac ubique oculis corundem obversentur, ut de eorum erga
Principem, si Dijs placet, amore fide & obsequio constare pos-

sub conspe-
ctum revo-
care conti-
nuum.

lit, ut qui conditionem imperandi eam ducunt, ut non aliter ratio constet, quam si uni reddatur. Tacit. l. i. Annal. Unde duplex eis commodum. 1. quod sub aspectum continuo cadentes subditi difficilis uniri ac consipitate valeant, veritatem res prodatur, praesertim inter aulicorum suspiciones dissidentiam & adulaciones, eorum cumprimis, qui gratiam Principis, quam Virtute obtinere nequeunt, saltet obrectatione aliorum & delationibus aucupantur, 2. Ut sic civium animi psulatim vilescant, & servituti assuefiant, generosumq; & heroicum spiritum, unde præcipuus Tyrannistimor, amittant. Quod in more positum Persis fuisse Xenophon docet l. 8. Cyropæd. idq; ibi hodieq; moris esse, rerum Persicarum scriptores tradant. Idem etiam mos Constantinopolis observatur, unde quibusdam conjicere in proclivi, Imperatoris Turici Regiam hinc nomen sortitam, quod Porta Ottomannica appellatur. Set tal. d. l. 10 de R. St c. 10.

6. Alere des
latores.

21. 6. Satellites emittere seu proditores & clatoresq; consueverunt Tyranni, quos Ὀτακες græci h. e. auricularios non ineleganter dixerunt, qui obseruent, quid quisque civium dicat aut faciat, in hunc finem, ne quicquam eorum lateat Tyrannum, que passim ubique sunt, utque continuo metu pressi subditorum animi nil ultra servilem conditionem spirent ac concipient. Qui mos Hieronis fuit in Sicilia, ut est apud Xenoph. in l. de Regno. Imo & ipsi quoque tyranni haud raro personati & mutato habitu obire regnum suum & Civitates solent, atque interesse festis publicisque convivis gaudent, ut subiectorum animos & in se affectum explorent. Ceterum exploratores non inscitè Tyrannorum oculi auresq; nuncupantur, quorum beneficio Reges, ut Apulejus alicubi loquitur, pro Diis habentur, tanquam qui omnia, que passim sunt & aguntur, sciant videantq;. Et Darium quidem horum inventotem fuisse Plutarchus autor est; unde & apud Persas perpetuus eorum usus, Quanquam Xenophon & Cyropæd. hujus rei inventionem Cyro attribuat. Hoc que medio, utpote statib; suis per quam convenienti ac commode usi sunt famosissimi quique tyranni; Hiero Siculus & Dionysius major minorq; ut scribit Plut. in Vir. Dion. Sed nec his tantum

tum, verum & probis quoq; Regibus usui hoc esse hominum genus, probare nititur Mecænas in Colloquio cum Augusto, quod est apud Dion. l. 52. Unde & mos iste valde frequens apud Romanos & usitatus esse cœpit; & hodiè adeò invaluisse hoc malum videtur, ut nec Sacer, quem vocant, monachorum ordo delatoribus careat Principum; attestante Settalâ in l. 5. de R. S. C. 10. Ex quôd hoc ad se commodi redundare putant tyranni, ut eō difficilius conspiraturi sibi mutuo communicare possint & audient secreta, & malevolum in tyrannum pandere affectum, nec res loquacitate prodatur; aut si maximè metus reprimere nequeat ex cogitatum facinus, patefactum tamen consilium ci-
tius erumpat, ac in ipsâ velut herbâ opprimatur. Minus quippe, qui metuunt, audent, & si forte audaciâ non desit, minus latere ac efficere posse nequitia videtur Arist. 5. Pol. c. 11. De hoc autem usu quicquid sit, detestabilis certè & plena inauditæ immunitatis fraus fuit Senatorum Romanorum aduersus Titium Sabinum Subornatorum, qui, sunt verba Tuciti l. 4. Annal. te^ctum inter & laquearia, haud minus turpi latebrâ, quam detestandâ fraude delitescentes, foraminibus & rimis aurem admovebant, quæq; dicebantur, excipiebant; unde properata accusatio, & missis ad Cæsarem litteris ordo fraudis & proprium dedecus narratum. Cujus rei effectum ibidem refert Tacitus, quod non alias magis anxia & pavens Civitas etiam aduersum proximos, con-
gressus, Colloquia; notæ ignotæq; autes vitæ, etiam muta-
atque inanima, rectum & parios circumspetata fuerint. Unde non immerito Tacitus, delatores genus hominum nuncupat pu-
blico exitio repertum, nec poenit unquam satis coercitum l. 4.
Annal: A quibus tamen delationes istas remotas volumus legitimas, quæ in Republ. præsertim seditionâ & turbidâ varijs gene-
ris hominibus repletâ, justitiae causâ & in quietem publicam in-
stitutæ sunt, quæq; securitati consalunt Principis, quibusque temerè fides non habetur; aut dampnum infertur Reipublicæ,
quomodo Alex. Mag. confidâ in Patriam legatione, cum mitti
eō ad cognatos à seditionis militibus epistolas jussisset, clam ad

se delatas legit, & in iis cujasque de se se judicium animumque
exploravit, attestante *Justinus* l. 12. c. 5.

7. Discors
dias fovere
inter cives.

22. 7. Præterea mos est Tyrannorum, alere discordias &
semina odii inimicitiaeq; spargere, Nobiles inter & plebejos, Di-
vites potentesq;, adeoq; patritios invicem cōmittere datâ ope-
râ, nec permittere, ut duo plurēsve nimis confidentes invicem
amicitiam colant, *Arist. l. 5. Pol. c. 11.* quia hanc conspirationis
in se causam esse, Tyranni sibi habent persuasissimum; undē &
immissis odii seminibus, animos alijs facile adversum se se con-
juraturos dirimunt, vimq; iis nocendi tollunt, quō ipso tales in
Principem ausus facile avertuntur, dum secum ipsi Status & cūm
Populo dissentunt. Et sic Regi opus esse discordiis oraculum
Phrygibus respondit apud *Justinus*: L. 11. c. 7. Sicubi verò minus
tyranni bac arte efficere valent, continuo bellum cum viris pro-
bis primariisq; gerunt atrox ac continuum, ut quos esse virtutis
amantes, tyrannis verò infensos nōrunt: & quia virtus apud o-
mnes in precio, vitia odio habentur, contemni se se putant, &
exosos quibusvis esse, extolli verò illos sibique præferri aget-
rimē ferunt, eorumque intersese concordiam & impatientes ju-
gi animos suspectos habent, Omnesque virium nervos cōtan-
dem intendunt, ut subditis rerum gerendarum nervi incidentur,
quō ne hiscete quidem contra machinationes suas quascunque
audeant, neve alicujus momenti rem tentent. *Settal. d. l.* Quo
ipso vitio nil Deo est abominabilius; Sapientissimo namq; Po-
litico teste, inter septem, quæ extremè odit Dominus, vel præci-
puum esse videtur, discordias alere inter fratres vide *Bod. l. 4. de*
Rep. C. nlt. n. 487.

8. Religio.

23. 8. Cum autem non nesciant tyranni, omnes homi-
nis Cypēo nes naturā sensum habere justi ac injusti, neque quenquam fere
scutri. esse civium, quin se probē nosse artem bene regendi arbitretur,
atq; inde etiā oriri videant haud parum difficultatis, ut in offi-
cio Subjectos contineant; duobus potissimum medijs utuntur,
ad extorquendum eorundem affectum, Religionis sc. prætex-
tu & fidei, utcunque fallacis, interpositione, quibus illos facile
decipiunt. Metu namq; Religionis etiam malitiosi alias ac sce-
lerati

lerati flecti ac terri solent. Unde pessimos quoque tyrannos legimus haud raro, tanquam in honorem Dei, templa extruxisse elegantia ac splendida; eaque pretiosissimis ornamentis, simulacra Religionis pietatisque Zelot, exornasse, cuius tamen mica in pectoribus eorum erat residua. Dum vero eam de se spargi famam apud credalum vulgus tyranni curant, ipsi interim stolidi populi simplicitatem falsè rident, ut quem naso suspendi adunco & falsa prætense virtutis specie aitutē deludi, velutiq; infantes crepitaculis solent, mitigari decipiā posse, persuasum habent. Quamvis enim Tyranni meri Atheistæ, vero religionis affectu minimè tangantur, sed secundum poetæ effatum, pro regno velint Patriam, penates, Conjuges, flammis dare, putentque imperia pretio, quolibet constare bene, tamen religionis ubique obtentum pro pallio iniquitatis & scelerum habent, & fidei unitatem status causâ mordicus tuentur. Atque hæc quidem ars illa est egregia, quam suo quondam Principi Machiavellus (quem magni acuminis & judicij, ceterum minus sanctæ aut pīx mentis Politicum jure appellavit Clapm. l. 5. de Arc. c. 4.) tantoperè commendavit, quæ & ipsum, & olim Demetrum Græcorum Regem, & apud Romanos M. Antonium, Deorum pariter & religionis contemptores in exitium adduxit certissimum, Sett. d. l. c. 11. Neque vero in negotio religionis licet velificari vel regni causâ conscientiam susq; de que habere. Unde & detestanda illorum Principū pronunciata, qui regnum errore uno dignum asserere haud verentur. Le Royame de N. vaut bien une Messe. Quamvis enim in rebus civilibus nonnunquam licet promontorium flectere, seu aliud agere alius item simulare: Id tamen in tanto tanti momenti negotio nemini licet, nedum Principibus, ut quorum præcipue exempla in conspicuo posita ingentem vim atque robur obtinent cæstro trahendi. Quantò religiosiores olim Romani Prisci, qui ex reverentiâ Deorum cultuque quamvis Ethnico, venerabiles sese quibusvis reddidere, & Cæsar Pompejo hoc crimine obiecto summam invidiam odiumque conciliavit. Clapm. l. 5. de Arc.

6. 4.

nque
as &
, Di-
ope-
cem
onis
e &
con-
es in
cūm
lum
inūs
pro-
utis
d o-
, &
ger-
ju-
an-
rur,
que
Quo
Pa-
eci-
. do

ni-
ere
ur,
ff-
ur,
x-
ilè
e-
ati

6. 4. Q[uod] adeo verum est, ut vel supersticio atheismo p[re]stet in
Republica. Conz. l. 2. Pol. 6. 14. & 15.

9. Et fidei
fallacis
velò tegi.

Fœderum
violatio te-
meraria.

24. 9. Et quia p[re]cipuam status maximam tyranni com-
modum privatum, seposita prorsus honestate ac salute publicâ,
ducunt, inde eousque tantum habendam esse fidem argumen-
tantur, donec inde aliquid utilitatis ad se se redunat; natura
ipsius ductu homines invitati non tam ad honestatem, quam ad
id, quod sibi conducat ac jucundum sit, persuasi, precarioque Re-
gnari credentes, ubi honestâ tantum licent Dominanti: Cum
Atreotyranno ap. Sen. in Thyeste. Unde contemptum sequi le-
gum necesse est, quas à pauperibus & infirmis sortis hominibus
inventas opinantur. Cum Archilochô virtutis speciem, quam
ipsam, malunt, fraudes fallaciasq[ue] optimas esse regnandi artes
rati. Plat. l. 2. de Rep. Idque pouissimum exemplum Lysandri,
cui honestissima v[er]a, quæ maximè utilia, ut refert Plut. in eius Vi-
ta. Quod pertinent, quæ contra Machiavellum in hunc sensum
egregia affert Ciro Spontone nel Governo di Stato l. 3. c. 21 & 3. & ex
cit. l. Arist. l. 5. Pol. c. 11. ut & de Dionysio. Plut. in ejus Vit.
Atq[ue] huc referenda & fœderum est violatio maligna, & malitiosa in-
terpretatio; Quæ res propulsò legum ac penitum metu, fun-
damenta Rerum publicarum convellit. Ut quas sancta fidei dar-
tæ observatio, non autem perfidia in tuto collocat: Neque e-
nim, quod Ulpian. in l. 1. pr. ff. de Pact. & Imperator ait in l. 20. de
Transact. quicquam fidei humanæ convenit magis, quam pacta
conventa servare; Pejoratiunculas vero illas, quibus more pa-
rasitico potius quam regio falluntur fidei distis promissisque
habentes, ad extremos usque Garamantas proscriptas volumus,
imo vero, unde proficiisci solitæ, ad orcum relegamus. Aut enim
non est danda fides, aus data servanda. Hinc crudelis merito
cunctis & invisa vox est illa, ex dominandi flagitijs orta; pacto-
rum de religionis libertate dissolutionem liciam utilem hone-
stamque esse, & fidem hereticis non habendam: Quæ perfidia
omnium in Republica calamitatum lerna est. Sic improbus
perfidusque recte Vitellius censetur, quod Sabina Vespasiani
fratrem, contra datam fidem circumventum per milites obtrun-
cavit.

cavit. *Tacit. l. 3. Histor.* Et Argyraspidē, qui Eumenem, cui
quater uno anno Sacramento obstricti fuerant, Antigono pro-
diderunt, ut est apud *Justin. l. 14. c. 4.* Huc tamen non referenda illa est Numantinæ, Caudinæ ac Pætinæ spousionis rescissio,
quia ibi lex atq; jussum tūm populi tūm principis inter venerant.
Clapm. l. 5. de Arcan. c. 8. & Respublica, pactis servatis, pericli-
tabatur.

25. 10. Hinc & proprium tyrannorum opus est, ad ino-
piam redigere subditos; quia divitias resq; secundas hos redde-
re solere insolentiores ac ferociores morunt. Unde facultates
illis paulatim, & varias per artes tollunt: quibus milites aere
seq; munire in pace tanquam ad bellum, & contra subditos velut
hostes armare consuevere, ne & ipsi ad restim redacti & ex hau-
sti tyrannidi resistere possint, & nervo rerum gerendarum desti-
tuti machinari aduersus eosdem quicquam audeant valeantque.
Settal. d. l. Arist. l. 5. Pol. c. 11. Unde expilare Satagunt subdi-
tos, idq; unicè agunt, ne quisquam quicquam habeat: Homi-
nibusque suis ut spongijs utuntur. *Conz. l. 1. Pol. 16.*

26. 11. In hunc finem etiam tyranni, tranquillandi sta-
tus sui rationem hanc postremam ducunt, otium pariter atque a-
nimatum subditis auferre, & perpetuis gravibusque operis distra-
ctos occupare, ut lasciviz atque animositati, coniurationis cau-
se, obex ponatur, & animi vilescentes abjectique ac depresso sem-
per maneat. Hinc tot ac tantæ Ægyptiorum Pyramides; in
quarum prima extruenda, si fides Herodoto habenda, aliquot
annis 10. hominum millia continuo labore distenta. Ad aliam
360000. hominum occupata, ut refert Diod. Sic. l. 1. c. 2. Eandem
etiam ob causam Cypselus Corinthiorum Tyrannus summae
magnitudinis colossum excogitavit, quod de præter *Aristot.* vide-
re est apud *Suidam & Pausaniam in Corinthiacis*, & Pisistratus A-
theniensium Tyrannus famosissimum illud totoq; oriente cele-
berimum templum extruxit in honorem Jovis Olympii. *Pau-
san. l. 1. Vitruvius l. 7. in Prefat.* Talia etiam fuere opera Poly-
cratis Samij, ut scribit *Arbenæus l. 12.* Pari ratione etiam Pharaon
legitur Israëlitæ, populum valde fecundum & numero summum

10. Expila-
re subditos

11. Tolle-
re otium
Civium
gravi labo-
re.

C

gravi

etin
om-
licā,
pen-
curæ
n ad
Re-
am,
ile-
ibus
am,
tes
ndi,
s Vir-
sum
ex
Atq;
ain-
fun-
dar
e-
o. de
acta
pa-
que
aus,
aim
ritò
to-
ne-
dia
bus
iani
un-
vit.

gravi continuoque labore defatigasse. *Exod.* 1. & Herodes quoque, ut annotat *Joseph. Antiq.* l. 15. c. 13. Sic & Romæ Tarquinius Priscus plebem in ducendis cloacis occupavit, quas postea Diocletianus incredibili labore ac sumptu à Christianis restaurari curavit. *Dionys. l. 3. Plin. l. 35. c. 15.* Idem de aquædu-
ctibus, vijsq; Theatris, Circis & amphitheatris, aliisque publi-
cis ædificijs sentiendum, de quibus videre est apud *Liv. l. 1. Plin.*
l. 36. Rosin. l. 5. Antiq. Roman. c. 4.

12 Tribus
tis eosdem
exhaui're
nec justis
nec necessa-
riis.

27. 12. Sed & tributis, Subsidiis, Colle&is, Vectigali-
bus, datiis, contributionibusq; varij generis exhaui're a tyran-
nis subditi solent. Quomodo de Dionysio minore historici
narrant, quod quinque annorum spatio omnes regni sui divi-
tias ab sorpserit enormibus tributis. Et Cypselus 10, annorum
spatio omnes subditorum facultates in suum transtulit thesa-
rum *Arist. l. 2. Oeconom.* Sed cum cor Reipub. sit ærarium, & di-
vitiæ rerum agendarum nervi, non illico injusta sunt tributajo-
nia, nedum Tyrannidis indicia. *Conzen. oper. Pol. l. 8. c. 7.* Neq;
etiam privatorum semper est, judicare de causâ impositi tributi
sæpè namque occulta, sed nec minùs justa est, quam nesciri haud'
raro interest non tam Principis, quam Reipublicæ ipsius, & dam-
nari tributâ, sæpius administratio, quam causa impositionis facit.
Igitur vectigalia justa, consueta, mediocria, necessaria, quis im-
probabit? nisi simul bonum publicum odio habuerit. Inde
Cicero ad Attic. conqueritur non abs re de imminutione vecti-
galium. Honotius, Arcadius, Theodosius & Valentinus Im-
peratores, ne vectigalia minuerentur, sedulò providebant. Ne-
to etiam impetu juvenili & imprudentia tributa tollere cona-
tus, à prudentioribus repressus est *Tacit. l. 3. Annal.* ne scilicet vis
imperij frangeretur. Neque enim state Respublica sine publi-
cis sumptibus diu potest; tributa namque donec stipendia, sti-
pendia donec arma, arma donec bellum, bellum donec pax.
Tacit. l. 4. Histor. c. 74. Sed ea demum tributa recte improban-
da, quib⁹ justa nulla subest causa, quæq; non circa injuriam im-
ponuntur. *Nov. 149. c. 2.* & quæ per avaritiam Reipubl. sanguinem
exsugunt; Quod pertinet oppignoratio vel locatio eoram: de
quâ

quā memorabilis Historia legere est apud Hispanum scriptorem.
Marian. l. 3. c. 7. Nec non & ea, quæ in luxum, & voluptates
profunduntur, quæ ad oppressionem subditorū & bella non ne-
cessaria imposta. Sueton. in Angusti Vitâ c. 99. Quæ dura, im-
modica, iniqua, per vim atque injuriam extorta. Tacit. l. 4. An-
nal. Sueton. in Vit. Claud. Huc facit & consilium, quod olim
Regisuo Philip. III. Hispan. rogati suppeditarunt consiliarii
status Anno 1619. qui inter alia juvandæ Reipubl. remedia pe-
nunt, ne tot tantisque exactioribus miseri populi sanguis (facul-
tates) ex venis ipsius educeretur; ut videre est apud Joban. de
Laet. in Republ. Hispanicâ c. 28. Ubi tamen semper excepta cen-
fenda est publica & notoria necessitas Reipubl. eaque inevitabi-
lis. Vid. Conzen. Oper. Polist. lib. 8. c. 7. Petr. Gregor. Tholoz. de
Rep. l. 3. c. 3. 4. & seqq. Quo circa ubi legitimè tributa sunt im-
posita, ibi eadem negari injustum erit. Legitima verò facit po-
testas, causa, proportio, modus. Quia scil. tributum est verum
civium debitum fundatum in titulo Justitiae & Mandato divino
Matth. 17. v. 25. ad Rom. 13. v. 6. 7. & more gentium propemo-
dum omnium. Quó de vide Respublicas.

28. 13. Neq; minùs tyrannica est status ratio perpetuum
alere militem, & bellum fovere non necessarium. Unde du-
plicem colligere fructum tyranni sperant. I. Quod subditos nulla ne-
cessitate, insidiis, & coniurationibus abstrahunt, & ne tam cessitate ad
faeile ad actiones suas tyrannicas attendere possint. Quia o-
tiosæ plæbis hæc natura est, ut plerumq; luxuriare & rebus inno-
vandis studere incipiatur; secus est, si malis artibus motibusq; ci-
endis non vacat. Unde Liv. l. 6. testatur, quod conscriptos Romæ
patres timor incesserit, ne si dimissus exercitus foret, rursus cœ-
tus occulti coniurationesq; fierent: Sic & l. 3. ex otio rebusq;
secundis bella & intestinos motus ortos esse idem scribit. II. Fru-
ctus est, quod Tyranni apud Duces militesq; non nihil sibi bene-
volentia conciliant, bella ex bellis serendo, eaq; in plures annos
protrahendo. Cujus etiam consequens est, ut militari metu po-
pulus opprimatur. Plato l. 8. de Pepub.

29. 14. Huic non absimilis illa est ratio, quod, cùm nemici
C 2

13. Bellum
fo vcre pers
petuum
nulla ne-
cessitate ad
actum.

14. Diff.

nem

dere potis. nem non male in se affectum esse tyranni credant, & prae coetus
sum amicorum personatorum insidias ob familiaritatem & libe-
ris & familiariibns.
rum accessum metuant, illis cum primis diffidere soleant, & sub-
inde anguem se in sinu sovere putent, pejorem ducentes simulac-
rum amicum quam apertum hostem. *Aristot. s. Polit. c. 11* Exem-
pli Dionysii senioris, qui nulli amicorum suorum confisus, sed
ab omnibus velut hostibus cavendum sibi ratus est. Hinc &
Hiero apud *Xenophontem* conqueritur, ab amicis potissi-
mum cavere sibi tyrrannos debere. *in lib. de regno.* Idq; eō ma-
gis, quia & ab uxoribus occisi leguntur, apud *Cic. l. 2. offic.* Ulbi
maximam observare licet legitimi regiminis & tyrannidis dif-
ferentiam. Nam amicorum praesertim ope & auxiliō boni re-
ges se statumq; tuentur & amplificant, per eosdem autem tyran-
nicus status everti sēpē numero solet. *Sext. l. 5. de Rep. S. C. 13.*
Atque illud est, quod Cyrus moribundus ad Cambysem dixit,
Amicos multos Sceptrum reddere Regibus tutissimum. *Xenoph.*
l. 8. Cyrop ad.

15. Servos
sum mul-
erisque
licentiā ab
uti ad co-
gnoscen-
dos ani-
mos civi-
um.

30. 15. Quod in pessimā quaue Republicā moris, ty-
ranni haud parum momenti situm putant ad se statumque suum
conservandum, licentia sc. data mulierculis servisq; vagandi
per civitatem & aedes aliorum, ut, quid ubiq; agatur, expiscen-
tur. Nam fœminas servosq; instrumenta esse non solere au-
ferendæ tyrannidis, non nesciunt. Hinc & *Plato l. 8. de Rep. inf.*
ait: Tyrannos civium servos libertate donare consueuisse, ut
patronorum arcana addiscant, eosdemq; suo adscribere satel-
litio possint. *Xenoph. l. 2.* Nec absimulatione Hiero, tyran-
nos confiteretur ex liberis servos, & ex servis liberos facere sole-
re: *lib. de regno.* Huc referenda Eurydices impietas, quæ li-
bidinis & securitatis causâ proprios liberos interemit. *Iust.*
lib. 7. cap. 5.

16. Viros
Virtute
conspicuos
aversari.

31. 16. Tyrannica etiam est status ratio, non delectari
conservatione & familiaritate virorum gravium, honestorum &
virtuosorum, eorumque, qui animi sint & linguae liberiores;
quia tyranni se solos liberos arbitrantur, reliquos pro servis ha-
bent, atq; odio habent eos, qui magni quid spirant, & excelsio-

ris liberorisq; sunt mentis, multum sibi suæq; dominationi derogari persuasi, si penes alios virtutis quipiam aut excellentiae reperiatur. Hinc Nero odio prosecutus est Thraseam Pætum virum probum & gravissimum, non tantum, quod cum gravitate morum honestatem conjunctam habebat: sed & quod suorum temporum servitutem & vitia detestatus aulam refugiebat, & familiaritatem Principis contemnebat, quamquam crudelis effagere tyranni manus nequivisset. Ut est ap. Tacitum l. 13. & 15. Ann. Dici enim nequit, quantoperè adulatoribus delectentur tyranni. Nam cum corruptissimi illi sint & animi abjecti ac vilis, non nisi placere Dominis dictis & factis suis student, inq; eorum gratiam obsequiis ingerere se suis satagunt; undè nec est quod ab hoc hominum genere sibi metuant, fœdo servitutis crimine infecto. Tacit. l. 1. Hist. c. 1. Adde quæde Vitellio idem habet. l. 6. annal. adulatorio dedecore in turpe servitum datò.

32. 17. Sie & status sui firmandi rationem ducunt, ex straneos potius ad conversationem & familiaritatem admittere, quam cives & indigenas; imo illos facilius libentiusq; facinorum suorum participes faciunt, quia hos pro hostibus habent, illos vero nil causæ habere putant, cur tyranni personam tanto-
pere aversentur. Neque etiam ignati sunt, advenas atque extraneos, et si maxime vellent, non facile tamen quicquam adversum se moliri posse, utpote occasione & rerum gerendarum nervis destitutos. Quomodo & Hiero apud Xenophontem conqueritur, necessitate adigi tyrannos, ut civibus præferant extraneos, & barbaris magis, quam Græcis, servis, quam liberis hominibus confidant. Unde & nec inter satellites eorum indige-
næ reperiantur. Quæ quidem consuetudo etiam apud bonos ac Christianos Principes, sed longè tamen aliò fine aliisq; de cau-
sione valuit. Set tal. d. l. c. 13. ex Arist. l. 5. Pol. c. 10.

33. 18. Animos quin etiam & effectum subditoruū ex-
plorare, vel ex præcipuis status sui esse rationibus tyranni exi-
stimant, eosque valde suspectos habent, qui amore gratia & be-
nevolentia apud piebem valent; quiq; ejusdem gaudent fami-
liari-

17. Extra-
neorum fa-
miliarita-
tem indi-
genis præ-
ferte,

18. Affe-
ctum suba-
ditorum
suspe etum

habere qui
tion in so-
lum pro-
pendeat
tyrannum.

liaritatē, Conviviis frequentēs intersunt, suamque illi operam cera-
studium, & affectum subinde contestantur, isthāc popularitate erit
& benevolentia mutuā facile viam sterniposse ad coniurationes, iōne
rati. *Id cap. 14.* Prima quippe dominandi spes inarduo posita,
ubi fueris ingressus, adsunt studia & ministri. *Tacit. l. 4. Annal.*
Quæ causa quoq; est, quod eos potissimum officiis negotiisque
præficiant publicis, qui gerendis rebus pares ac idonei, nec ta-
men supra sint. Unde & solenne illis, ut causas præcipue capi-
tales & alia majoris momenti negotia sibi solis reservent: quod
de L. Tarquinio *Liv. l. 1.* scribit, eum sustulisse priorum regum
iaveteratum morem, non omnia amplius ad Senatum referen-
do, sed regendo Rempublicam domestico consilio. Cujusmodi
artificium etiam à Nerone, majori tamen cum audaciā adhiberi
solitum. Ut qui neminem ante se Principem, quid sibi liceret, sci-
visse affirmabat; *Teste Tranquillo in Vit. Neron.*

19. Flagi-
tio uti ad
secreta Ci-
vium ri-
mandata.

34. 19. Tyrannica nec minus erat status ratio, qua usus
Augustus Imperator, quod referente *Suetonio* ad secrera præci-
puorum civium exploranda, adulterio corundem uxores pol-
luit, non tam libidinis causa, quam ut secreta maritorum con-
lia sibi suspecta cognosceret. *In Vit. Othov.* Pari flagitio Se-
ianus, facinorum omnium repertor. *Tacit. l. 4. Annal.* Quam-
vis dispari fine, usus, dum consuetudinem cum *Livia Drusi* uxo-
re, cujas ope atque operā, utpote malieris, amissâ pudicitia cæ-
tera non abnegantis, fatus ad imperium in vadendum sibi ster-
nere viam moliebatur. *Tacit. l. 4. Annal.* Huc pertinent & in-
cesta conjugia, & adulteria, cum dominationis augendæ, tūm-
explendæ libidinis causâ contracta. **Q**uô criminis Abfolon
pollutô patris thorô yitiatisque regiis concubinis nefarii solij
firmamentum quæsivit. *2. Sam. 16. 22.* Immemor maledictio-
nis diuinæ quondam factæ; *Deut. 27. 20.* Quô scelere etiam *Pto-*
lomæus, ducta in matrimonium sorore, contaminatus. *Just. l. 24.*
c. 2. Neque hic valere quicquam possunt Pontificum dispen-
sationes. *Quis enim contra jura Naturæ ac divina dispensaverit?*
Vide quæ de hoc habent *Petr. Gregor. Thol. in Synt. Univ. Jur. l. 9.*
6. II. n. 23. & *Gerhard. Loc. de Conj. S. 309. & d.* Idem flagitium
COM.

committunt, si qui pro libidine suâ, divortium faciant. Neque enim audiendum ferendum vè illud est; silibet, licet. Quamvis id sceleris Tacitus Sallustiusque nescio quo pacto, morem regum appellarent. *Clapm. de Arc. l. 5. c. 3.*

35. 20. Ex falsis quoque status conservandi rationibus 20. Crude-
& ille Turcicorum Imperatorum mos non immerito esse perhi- litate in-
betur; quô fratres aliosq;, qui sanguinis jure ac propinquitate consanguini-
aspirare facile ad regimen possent, in ipsis Imperii auspiciis cru- neos poten-
deliter perimunt ac è medio tollunt Consuetudine despoti- tiam qua-
co imperio & tyrannico dominatui forte non in utili; cæterum
divinis humanisq; legibus & juri naturæ prorsus contrariâ. *vide*
Clapm. Sic Alexander Magnus in Asiam trajecturus omnes con-
sanguineos interemit, qui Jure sanguinis aliquid, se absente, tur-
barum excita: e potuissent. *Justin. l. II. c. 5.* excepto fratre uter-
ino, quem minimè metuebat. Reges Ormuzi ante Portuga-
lensium irruptionem cognatos omnes visu privabant. Reges
Chinenium & Æthiopiarum sub exordium regiminis sui propin-
quos omnes munitissimæ arcis includunt, unde egredi fas non est
cuiquam, paterquam ei, qui mortuò absq; herede Regi est suc-
cessurus: Felicior multò Europæorum est conditio principum,
ed prudentiorum, quod non nesciunt, quantum roboris & viri-
um in prudentiâ totum principum Cognatorum situm sit; unde &
eosdem non injuriâ pro ossibus & nervis habent Reipublicæ,
quemadmodum & olim Cyrus apud *Xenophont. lib. 8. Cyrop. pr.*
Illa namq; his destituta, prædæ exposita est, post excessum su-
orum principum. Cum contrâ res sœpe valde concussæ quasiq;
deperditæ pluralitate principum restauratæ legantur, quod in
Galliâ contra Anglos & Hispanos, in Hispaniâ adversus Mauros,
in Persiâ adversus Turcas Tartarosq; videre est, & quamvis non
nunquam negotium facessant Regibus & haud raro insurgant,
facile tamen reprimi à prudenti Principe & in officio contineri
queunt. Cujus rei salutaria monita suppeditat Consiliarius ille
Status Gall. idiomate nuper editus part. 2. c. 14, Huic non
absimilis etiam ea ratio videtur, quâ tyranni adversus suspectos
ac invisos sibi vel propter virtutem perspectam, vel nobilitatis,
opum, gratiæ ac favoris popularis prærogatiyam uti haud raro
solent,

solent, ut nempe eosdem, quæsito undecunq; specioso fraudis
prætextu, calumniis; aut falsis delationibus actionibusq; one-
rent, sceleraq; gravissima complura ingeri ac imputari infidio-
sè current, apud intermedium Magistratum, ut tanquam suo
merito ad interitum & mortem rapiantur. Quod flagitium
quamvis iniquissimum, crudelissimumq; frequens tamen est, ac
tutum tyrannis medium videtur, vindictam de inimicis suis su-
mendi, sicq;; scilicet, se statumq; suum in tuto collocandi. Ut
videre est apud *Liv. lib. 39. & 40.* Quod vel Tyberius astutissi-
mus pariter & truculentus, sed cautus tamen princeps, seu scele-
ris detestatione, seu in specie probitatis, in causâ Pisonis proba-
re renuit, dicens: Si Legatus officii terminos egressus obsequi-
um erga Imperatorem exuit, ejusdemque morte & luctu meò
lætatus est, otero eum seponamq; à domo meâ, & privatas ini-
micitias non vi Principis ulciscar *Tacit. l. 4. Annal.* Eundem
in modum Ludovicus XI. R. G. amicis, ut nunc in regno con-
stitutas ultiōnem, quam posset, de inimicis sumeret, ob injurias ei-
ut Duci Andegavensi olim illatas, respondit verbo vere regio:
Non decet nunc Regem Galliæ recordari injuriarum, Duci An-
degavensi antehac illatarum, *Phil. Conim. Hist. lib. 1. Settal. lib. 5. cap. 14.*

21. Assassini. 36. 21. Huic affinis & ista est status afferendi ratio tyran-
nio & mules nica, quod suspectos primores assassinio, aut secreto aliquo man-
tollere.

datô Uriano, aut veneno immissove percussoribus ac siccariis tol-
lant, ejusq; rei culpam in alium rejiciant; aut colorem inducant,
ut vulgo vel jure interempti credantur. *Settal. d. l.* quod
flagitium juris interpretes assassinatum vocant. Quô de me-
morabilis est illa Alexandri M. de Dario querela, Tu tanti di-
centis, exercitus Rex, percussorem in me emere non es veritus!
Curt. l. 4. in pr. Quod ipsum & fieri vel adversus hostem Senatui
Romano improbum ac flagitiosum visum est; ut qui non frau-
de, sed armis hostes se ulcisci solere affirmavit. Et Alfonsus Rex
Neapolitanus Roberto de Sallentâ offerenti necem regis Castiliæ,
respondit: Si sciam, me hâc arte occupaturum totum ter-
rarum orbem, nedum Castiliæ regnum, equidem tantum scelus

non

non committerem. Clapm. l. 5. de arcen. c. 7. Neq; ignota est
Fabricii Romani integritas Medici Pyrrhi proditionem dete-
quentis, de qua vide Plut. in vita Pyrrh. Et Mutij, Judithæ, Flami-
niq; exempla in consequentiam trahenda, nemo sanus affirmâ-
rit. Quin David capite plectendum censuit sicarium Isbosethi.
2. Sam. 4. II. A quo quantum abest illud, quod quidam in imbellem
puerorum & foeminarum turbam grassantur & seviunt? Re-
ctius magnus ille Maceeo, bellum non gero, ait, cum captivis
& foeminis, armatus sit oportet, quem oderim. Curt. lib. 7.
confer & ea, quæ habet in hunc sensum Boter. l. 4. d R. S.
p. 122.

37. 22. Hac adhuc improbius illa status ratio videtur, 22. Sub
quâ tyranni sub specie colloquii aut amicitiae fallere, & incau- specie amic
tos nihilq; tale metuentes opprimere, sicq; hospitalitatis iura citia colo
tur pessime violare solent; more latronum, non Principum. loquive
Quemadmodum Antonius Regem Armeniæ sub specie ami- incautos
citiae ad se in vitatum cœpit inq; triumpho duxit. Plut. in vit.
Ant. c. 10. Et Tib, eadem fallaciâ Regem Cappadociæ interemit,
Idemq; Vononem Parthorum Regem sub fidem & protec-
tionem populi Romani se recipientem ingenti cum thesaurò in
convivio obtuncari jussit. Sueton. in Tib. c. 49. Sic & Rex
Thraciæ filium Priami Regis cum opibus maximis à patre ad se
missum contra jus hospitalitatis occidit, auroq; spoliavit. Virg.
l. 3. Æneid. & Rhescuporis fratrem interemit, Qui, quod & satis
familiare tyrannis, sub specie structarum sibi insidiarum subla-
tum fratrem mentitus. ut refert. Tacit. l. 2. Annal. c. 66. Quô co-
lore & usus fertur Alex. M. occisis, quos regni zonulos metuis-
set. Just. lib. 12. c. 7. Multo contrâ rectius prudentiusq; Prusias
Legatis Romanis, ut Hannibalem ad eum confugientem sibi
traderet, perentibus respondit, vicissim petere se, ut desinat
à se flagitate violationem juris hospitalitatis. Æmyl. Prob in vit.
Hannib. Quô de facto etiam Livius somachabundus, quantum
nunc mores, scribit, Romani mutati fuerint, hic dies argumen-
to erit l. 9. Decad. 4. Quicquid contrâ Plusarchus ad palliandum
Flaminii facinus adferre allaboret in vit. Hannibalem. Relin-
quenda potius hæc adeo inhumana ratio feris barbarisq; Na-
tionibus

D

tionibus

tionibus & Turcis, qui ut ut militari laude æmulari se se anti-
quissimos Romanos gloriatur, virtute tamen & fide minimè
eosdem imitantur, sed sicuti status ratio id postulare videtur,
violare jus hospitii nulli verentur. Id quod exemplo Stephani
Bosniæ reguli, & Mailati Principis Transylvaniz planum
evadit, ut qui, nefandum dictu! sub specie benevolentiae occisi
& exoriati, eorumq; Principatus in provincias redacti. Et
quamvis Solimannus Magno Equitum Teutonicorum Magi-
stro Rhodum acerrimè defendanti fidem datam servarit; in
Famaugustā tamen, redeuntibus ad ingenium barbaris, con-
trarium practicatum ait *Sett d. l. c. 14.* Et quid tandem putabi-
mus, sublatā colloquiorum securitate, omniq; fidei & concor-
diz spe præcisâ, reliquum in humanâ societate futurum? Hæc
enim læsa ac suspecta fides pessima mater dissidentiam odiumq;
plusquam novercale, herumplicarum pestes, parere consuevit.
Vide *Cla. apm. l. 5. de Arca. c. 9.*

22. Ob-
nudā sus-
spicionem
cives op-
primere.

38. 23. Etsi verò nonnunquam *Salus Reip.* & *status ra-*
tio requirat, in herbâ, quod dicitur, opprimere insidiatores &
hostes patriæ, eosdemq; sine ordinatio juris processu tollere;
hoc tamen locum non habet nisi cum delicta sunt notoria &
manifesta. Obortæ enim suspicionis tantum causa, non nisi
tyranni ad necem properant, quorum regnandi ratio delatos
vel levem in suspicionem adductos in capitib; discrimen conju-
cit. Cujus rei exempla haud pauca passim est reperire, præser-
tim apud. *Ammian. Marcell. l. 14.* Et de Galbâ *Suet.* refert; *in ei-*
vit. c. 14. quod ab eodem clari ex utroq; ordine viri Suspicione
minimâ inauditi fuerunt condemnati. Et *Q. Curtius l. 3. & 8.*
de Alex. scribit, exprobratque, quod multos egregios bellô
viros & tot gentium domitores, indicâ causa occiderit. Id
quod fecisse ipsum, quô aliô sub praetextu credamus, quam sta-
tus conservandi & in tutâ collocandi ergo? His annumeranda
& facinora à Vitellio & Nerone perpetrata, qui & ipsi quo cunq;
modo suspectos interfici curâtunt. *De quibus vide Tacit. & Suet.*
Quintus *Liviæ* effato, difficultimum vulgo sit credere, in-
crimem insidiari vitæ armati. *Dion. l. 52.* & Tiberius ipse con-
fiteri

fiteri necesse habuerit; Imperij jure non utendum, ubi legibus
res expediri queat. *Tacit. l. 3. Annal.* Quo sensu & Achæorum
Dux Philopœmen, apud Livium, quos maximè salvos esse non
cupiisset; indicta tamen causa perire noluisse, legitur. Et Pon-
tifex Florenti nos ex communicavit, quod Cardinalem Salvia-
tum sine processu ac defensione ordinariâ strangulassent &
fenestrâ dejecissent. *Serr. d. l. 6. 15.* Neq; enim, ut Tiberius præ-
clare, ex rumore statuendum. *Tacit. l. 3. Annal.* aut objecta cri-
mina pro approbatis accipienda. Quâ namq; id specie colo-
rabis? obtenu fortè dominationis contra conjuratos? sed
o scelus! o flagitium! Itzne per hujuscemodi crudelitatum
iniquitarumq; exempla regna conservari necesse erit? Et quis,
quæso, mortalium Principi credet, in re tam dubiâ tamque
suspectâ & odiosâ in propriâ causâ adeo præcipitanter agentis?
Clapm. l. 5. de Arcan. Rer. c. 10.

39. 24. Deniq; & inter dominationis flagitia, seu ra-
tiones status tyrannici refertur & inventio Gabellarum, dacio-
rum & vectigalium in res naturales, communes, aut etiam ab-
sardas, & probrosas impositorum, cujusmodi in aërem, solem,
umbram & utramq; indicta leguntur; Et inde profectos redi-
tus atq; accumulatas opes tyranri vel turpiter profundere in res
inhonestas & non necessarias solēt, vel certè in milite, quô se sta-
tumq; tyrannicum vi tueantur, alendum coacevare creduntur.
Insuper habitò cautissimi Tiberii monitò: Tondere pecus pa-
storis boni esse, non deglubere, ut est apud *Dion. l. 57.* Sed me-
minisse deberemus non boni agricolæ, imo ne hominis quidem
esse cum fructu foliisve arboris etiam stipitem ac radicem evel-
lere, aut ita deplumare avem, ut nullæ renasci pennæ amplius
queāt. *Serr. d. l. Quid quod plus sibi principes hoc modo, quam*
aliis nocent, dum enim fovente tyrannidis alimentum qua-
runt, incauti, odium in se subditorum, exitii causam, accelerant,
ut qui sanguinem & fortunas facultaresq; suas pari æstimare
pretio consuevere. Neq; hic objicienda est principis digni-
tas, inopia, Reive-publicæ necessitas, & alienum, aut quæ hu-
jus generis rationes sunt aliæ: quia de re licitâ, modicè ac ho-

24. Tribus
ta ex turpi
causa im-
ponere,

nēstē imponi vestigia, exigente Reipublicā vel usū vel necessitate, à quoquam sine probrō possunt; turpia illa sine existimationis jactura exigi nequeunt. Clapm. l. 5. de Arcan. Rerumpl. 6. 14.

25. Crimē Majestatis
objicere
nil tale co-
gitantibus.

40. 25. Quemadmodum autem de crīmine Majestatis vindicandō leges summis Principibus & Imperiis salutarem tutelam exhibent: Sic inter summa dominationis flagitia illa tyrannici status ratio eminet, quā criminis Majestatis rei peraguntur, qui super principis pumilione forte risissent, aut si cui nummus annulusve cum effigie ejusdem in cloacam per injuriam decidisset, aut pedibus conculcatus esset. Clapm. l. 5. de Arcan. c. 16. Aut si, quod miserrimum longeq; crudelissimum inhumanitatis est spectaculum, humanos etiam affectus ex animis tollere ac cōhibere ad lubitum suum tyranni, conarentur. Aut etiam si quis ad pœnam raparetur, quod lachrymas fudisset obsecem propinquorum amicorumve, suspiciove esset prosecutus patris aut filij fratriusve fatum ad supplicium ductorum. Quod de Domitiano Tacitus in vita Agricola testatur; ab eo suspicia pro rebellione habita; & pallorem vultus rugosamq; faciem & singultus vindictæ indicia visâ esse. Et Rhadamanthus crudeliter interimere jussérat Mithridatis, Armeniæ Regis, liberos, quod tristia parentum fata lachrymis prosecuti essent. Tacit. l. 12. Annal. c. 47. Sic & Philippo Macedoni, crudelissimo Regi inter miserias dissidentis Græciæ civitates, vel tacitus mœror & luctus suspectus fuit & lachrymæ afflictorum Civium pro contumacia habitæ: Just. l. 8, c. 5. Et de Tyberij temporibus Tacitus annotat l. 9. Annal. quod nunquam crudelius atrociusq; quid auditū factūq; fuerit, quam eo tempore, quod circumire sint soliti, qui in vultu gemitus & suspicia, & secretum murmur notāssent. Unde & Sen. in Odevia graphicè despingit eorum temporum faciem, dum inquit:

Exposita restis capitâ cæforum patres
Videre mœsti, flere nec licuit suos;
Non gemere; dirâ labet pollutô foro.

Quare

Quâ re quid quæso inhumanius crudeliusve excogitari posset? bellum etiam naturæ inferre, & jām non proprios, sed aliorum hominum affectus tollere aut frenare yelle? Sed eodem simul tempore tyranni etiam suos intus laceratos affectus, & agitata variis tormentis doloribusq; pectora conspicienda præbent; Nam Deorum tela in impiorum membris figuntur.

Cic. de Arusp. respons. Quod si enim saevitiâ, libidine, & inquis consilijs perpetuoq; inde natô metu distractos horum animos intueri licet, yideres laniatus & ictus, quando, ut corpora verberibus, ita illis modis animus dilaceratur. ut habet Tacit. l. 6. c. 6. Annal. Tiberium enim neq; fortuna neq; solitudines protegebant, quin tormenta pectoris, & suas ipse pœnas fatebatur. Neq; aliter compositus est tyrannorum sen per animus, quam eorum qui ad mortem sunt damnati, ut fateretur Hiero Simonidi apud Xenoph. in l. d. regno. quo pertinet Damoclis regia voluptas graphicè à Dionysio depicta per stridum ensem in caput ejus filo serico appensum. Plut. in vit. Dion. c. 15. Hujus generis etiam est inquisitio Hispanica, crudelissimas imperandæ fidei, non inducendæ, modus. Quod de vide alios. Et quis omnia flagitorum genera enarrat? 26. Unum tamen hic adhuc subiectendum, in regionum flagitorum exemplum, quod est: jus gratiæ dare. Quod pertinet illa horribilis Judæorum vox Pilatum ad necem Christi extimulantiū. Si Christum non interemeris, non eris amicus Cæsar. Job. 19. 12. Namq; si Reges nunc internos creati patiemur, venient Romani & delebunt gentem nostram; Joh. 11. 43. Sic Felix Astor, 24. 27. in gratiam Judæorum Paulum in vinculis detinuit. Quanto laudabilius Senatus olim Romanus Masinisse Legato respondit: Si aliquid posse Masinisse gratia Romani, videantur, & fecisse & facturos sese, ceterum jus gratiæ populum Romanum dare non solet. allegante Clapm. l. 5. de Arcan. Rev. c. 17.

41. Et hæc tenus quidem rationes, quibus se statumq; tyranni primi ordinis tueri posse autumant. Quæ quam sint à verâ prudentiâ politica & monarchice paternæq; regendi artificiâ alienæ, & propalam falsæ, nemo non ex facili cognoscet,

D 3

26 Jus
gratiæ
dare.

vcl

vel ex sola pietate ac descriptione, ut ponere ob oculos turpitudinem earundem, sit refellere. Atque hæc quidem sunt illa dominationis flagitia. Summa imperati injustitia, ut Tacitus appellat l. 14. Annal. seu foedus ac barbaræ conservandæ augendæve dominationis rationes; Tacit. l. 1. & 5. Annal. Botero l. 2. Cic. l. 1. offic. quas alii speciosis nominibus remedia vocitare non verentur; ut quibus severitas pro sœvitiâ, parsimonia pro avaritiâ, supplicia & contumeliaz pro disciplinâ dici placet. Clapm. l. 5. de Arcan. c. 1. Ubi tamen sciendum, arcana dominationis vel dominus, potissimum illa dici occulta ac domestica consilia & secretas artes, quibus ad conservandam dominationem uti solent adversus eos, qui presenti dominationi inhibere aut ei obstat viventur, scil. fratres, aliosque consanguineos ac necessitudine junctos. Flagitia vero dominationis, ut potè generaliora etiam foras erumpunt, & nefariam ac violentam dominandi rationem contra quosvis complectuntur. Eorum arcanorum participes arbitri consiliorum dicuntur. Cujusmodi apud Alexand. M. olim Hephaestio & Philotas. Curt. l. 3. & 6. apud Augustum Agrippas fuere, quos hodiè Mignons vocant, videatur Clapm. l. 5. de Arcan. c. 2. Ab horum nutu & consiliis pendere Principes, & ipsis & statui est periculosisimum, de quo Deo volente, alibi.

Secundæ
speciei Ra-
tiones sta-
tus Tyrannicae,

42. Secundæ speciei Tyrannos Arist. vocat Principes prævos eos, qui, quantum fieri potest, dissimulata tyrannica intentio ne, veros in actionibus suis reges imitari videntur. Qui regendi modus priori contrarius est, proindeq; & rationes statum tuendi alias easq; mitiores suader; Maximas enim præscribit humaniores, & longè tolerabiliores, quæq; proprius ad regium imperandi morem accedunt; dum ille Rationibus status utitur asper-
timis, atque adeò prorsus intolerabilibus. Quanquam nihilo minus & hujus genotis tyranni, seu pravi principes, valde diffe-
rantur veris regibus ac Monarchis, ut quib[us] violentibus optantibus que subditis imperant, cum illi invitis præsent ac dominantur;
Indeque & facilis est utriusque conversio: quamprimum enim odium subditorum in amorem Principis & tyrannis in pater-
nam benevolentiam conversa fuerint, mutatur in Monarchi-

am

am regiam tyrannis, & vicissim; sicuti vero Monarchæ mutatō
dominiō crudelius dominari incipiāt, in tyrannidem Monar-
chia paulatim abire consuevit. Inde & Plato Dionis parenti-
bus consuluit, ut si velint diuturniorem fieri tyrannidem, regi-
men sensim ad regium morem reducant & inflectant. *Settal. d.*
L. 5. de R. S. C. 16. & Arist. pluribus demonstrat. I. 5. Pol. c. 12.

43. Sed in specie hujus secundi generis tyranni pro status 1. Bonum
sui conservandi rationib⁹ usurpant ista. i. Ut, si maxime non sint,
saltē videantur tales esse Princeps, quibus nil curæ cordique
magis sit, quam Reipubl. salus. Hinc carent sibi, ne nimium
subditi exhaustantur, ne sit querelis locus, à tributis collectisq;
& Contributionibus sibi temperant, aut ea etiam aliquantisper
remittunt, exemplo Magorum in Persiā, ad favorem populi
conciliandum tributa & militiae vacationem in triennium per-
mittentium *Justin. l. 1. c. 9.* Id vero si minus licet, saltē enixē
dant operam, ne collatæ per injuriam opes in alios, quam neces-
arios usus erogare, ipsiq; boni patresfamil. & boni publici ad-
ministratores videantur; quia vix quicquam adeo male habere
subditos norunt, quam cum vident suas facultates, suum sangu-
nēm ac sudorem, à principibus aut Magistratu abliguriri, vel in-
res frivolas aut personas indignas, meretrices, moriones, gnatho-
nes, comædos, inutiles artifices, aliosve id genus viles homines
conferti ac expendi sentiunt. Exemplo Demetrii Regis Ma-
ced. & Alex. Magn. de quō *Plut. videri potest & Sett. de R. St.*
lib. 5. cap. 16.

44. Secunda hujus generis status ratio est, Collectum un-
decūnque thesaurum non facile secum, aut uno tantum in loco
se iuvate, metu seditionis, ne milites aut subditi infensi, factō in
personam vel restyanni imperū, vel nummis ipsis, ad conspira-
tionem & prædam incitentur. De quā re & Hiero conqueri-
tar apud *Xenophontem l. de regno.* Quæ res facile ad desperatio-
nem subditos agit. *Ciro Spont. del Gov. di Stato. l. 4. c. 6.* Nil enim
principe indignius, quam ingentem colligere thesaurum, & ma-
gnam corradere summam pecuniae absque evidenti necessitate,
ut pote quod caritati & beneficentia principaliter aduersum & ini-
2. Thesau-
rum ab-
scondere
per injurias
cotitatum.
micum.

unicum. Unde & facile radices amoris & benevolentiae erga principem debitae ex subditorum animis evelluntur, quippe fundatis in beneficiis a principe acceptis. Hinc cum gravibus exactiōibus onerati remedium non videant, status exoptant mutationē, & tandem læsa saepius patientia in furorem aucterrē insidias erumpit. Cui accedit, quod, qui nimis thesauris confidunt, quo magis eos abscondunt, eō frequentius inihiare libertati civium creduntur; tandemq; cum divitiis amittere etiam imperia facile possunt, exemplo Sardanapali, Darii, Persei, & aliorum. Quod pertinent varii conquirendorum per injurias nummorum modi. de quibus Aristot. l. 2. Ottōnom. c. 1. & Boter. l. 7. de Rat. Stat. p. 192. Quanquam thesaurus perutilis Statui & propterea necessarius, dummodo non vijs illicitis exigatur. ib. p. 193. & modus tandem rei imponatur. Neq; enim ullum novi, inquit Boter. all. loc. Statūm perditum ob inopiam nummorum, sed bene ob defectum prudentiae, virtutis & fortitudinis. Quin imo plerumq; opulentissimi quiq; Reges & populi pauperum præda fuere. Sic devicti a Scytis Aegyptii: a Macedonibus Græcisq; Persæ; a Medis Babylonii: a Gothis Romanis. Et quid Crœso, Midz, Craffo, Pompejo, Alex. M. infiniti thesauri profueret Boter. d. l. p. 204. Igitur non quantum expedit, sed quantum necesse est. Ut quodam in loco Sen.

3. Tributa
exigere
considō
necessitatis
prætextu.

45. 3. Tributa collectasq; imponunt, non tanquam prolubitu, sed ut videantur necessitati ingruenti consulere, & subitis ac obortis ex improviso bellis rebusq; gerendis nervum parare. Neq; minus diligentissime sibi carent, ne luxu gulave aut immodicis donationibus, aliave infami ratione collati sumptus consumantur. Quod enim magis populi Principem amant, publicorum reditum parcum, eō infensores sunt collecta bona inutiliter collocantibus aut dilapidantibus. Ita Mecœnas ap. Dion. l. 54. Aut cum tributa ab invitis subditis frementibus que, & multo cum pauperum gemitu principem persequentibus dirisq; devoventibus extorquentur. Conzen. Pol. l. 1. c. 24. Aut eadem tollere in perniciem Reipub. Huc commodè referri potest etiam illa ratio, quā nonnulli tributa atq; vestigalia, Imperiorum nervos, tollere student. Neque enim ut Tacitus præclarè

præclarè l. 4. *Histor.* quies gentium sine armis, nec arma sine stipendiis, neq; stipendia sine tributis haberi queunt. Quid enim his sublati super erit ad subitanas largitiones, necessitates atq; extraordinarios sumptus & Hinc princeps, cum omnia posse præsumatur, alienare tamen res imperii nequit, quæ multo minus, quam patrimonia privatorum eripi Reip. possunt. Et tametsi privatæ forte opes distrahi nonnunquam possint, publicam tamen demetere frugem, & incidere nervos gerendarum rerum non licet. Unde & Nero vestigalia tollere à Senatu Romano fuit prohibitus: ut qui dissolutionem Imperii futuram metuebat, si fructus, quibus Respub. sustinetur, diminuerentur. Vide Clapm. l. 5. d. Arcan. c. 12. Quò pertinent & immensæ principum donationes, seu potius profusiones, quas haud raro ab iisdem factas, post eorundem fata rescissas ac retractoras fuisse legimus: Neq; enim, qnod princeps committit, luere Respub. tenetur. Hinc profusis à Nerone Imperii opibus, Galba pecuniâ opus habens, relictâ apud quemq; decimâ liberalitatis parte, donata juvissime repetijt. Tacit. l. 1. *Histor.* Sæpe enim, ut recte Tiberius apud eundem l. 2. Ann. quod ambitione exhaustum est, per scelera est replendum.

46. 4. Nobiles, Proceres, ac primores, autoritate & potentia præ cæteris insignes, in aulis, in palatiis, in castris, & ubiq; prope se habent tyranni, ut eorum respectu dignitate ac favore vel se stabiliant muniantq; , vel odium apud plebem horum interventu magis declinent, vel etiam, ut conjuratiibus, quæ haud raro absente oriri Principe solent, occasio præscindatur. Neq; enim facile adversus præsentem ac insipientem tyrannum conspirationes & insidiæ gliscunt: non auras factionum capitibus vel sibi invicem habere fidem, vel delatoribus; quibus ex alieno detimento suum facere compedium familiare est. Cujus rei Cyrus peritissimus artifex fuit, perhibente Xenoph. in Cyrop. l. 8,

47. 5. Ut odio se magis liberent hujusmodi tyranni, carent sibi, ne superbi & fauosi nimis adversus populum aut mortibus asperi, & ab humanitate alieni apparet, sed coniunctam

4. Primo.
rum favo.
re ut cly-
pco uti.

g Benevo-
lum erga
cives affe-
ctum mens
eipso.

cum gravitate comitatis & benevolentia speciem præ se ferunt, ut subditi eos ament pariter ac reverentur; non vero fastidi-
ant fugiantq; : quod fieri solet, qnotiens tervò incidentes vul-
tu feris asperisq; moribus & difficilis accessus horrere omnium
animos à se alienant ac perterre faciat: quod accidisse quon-
dam Hieronymo, Siciliæ tyranno, Gelonis filio, Liviu testatur
L. 24. Is enim, postquam, exutâ patris aviq; humanitate, super-
bis & infensis Dionysij moribus assuetus esset, & vestitus pur-
parâ, diademe ornatus, & regio stipatus satellitiò incessisset,
omnesq; contempsisset, perentibus difficulter aures præbuisset,
contumeliosè quosvis appellasset; novis insuper & excogita-
tis subinde libidinis ac crudelitatis exemplis exosus omnibus
redditus esset, mutatis è vestigio subditorum animis, interitum
sibi, statui mutationem acceleravit. Quæ causa quoq; est, cur
Nicocli Isocrates unicè benevolentiam & comitatem suaserit.
Idq; Philippus Macedo, Alex. M. Cæsar, aliiq; inter præcipuas
asserendi status rationes habuerint. Vide *Serr. d. l.* Et hâc inat-
te exercitatissimus fuit Ludov. II. R. Gall. afferente *comm. hist. l. I.*
Sed confictam humanitatem & benevolentiam non minus odio
habent subditi & execrantur ac truculentiam: prout videre est
in Tiberio Principe subdolô & callidissimo, fungendis virtuti-
bus & regendis sceleribus artifice exercitatissimo. *Tacit. l. 6.*
Annal. c. 24. & *l. 4. c. 7¹.*

6. Videri
iurias
Domesti-
sorum stu-
diosè præ-
cavere.

48. 6. Indeq; Abstinent & callidores hi posterioris or-
dinis tytanni ab omnis generis iuriis realibus & contumeliis,
personam, famam aut honorem subditorum lèdentibus, Et do-
mesticos suos, familiares atq; aulicos intra terminos modestiaz
continent, solliciteq; procurant, ne conjuges liberosq; alio-
rum quisquam contumeliosè habeat: quia plurimos ob hujus-
modi iurias, aliis illatas, tyrannos oppressos nōrunt. Vide
Ciro Spontone del Gou: di Stato l. 6. c. 2. & l. 2. c. 3. Quomodo Cicero
szpe conuestus est de iuriis ab amicis Cæsaris sibi illatis. Sic
& *Dion. l. 60.* de Claudio Imperatore prodir, quòd ejus quidem
vita moresq; satis fuerint laudabiles, cæterum domesticorum
ejus & libertorum uxorisq; Messalinæ actiones prorsus intole-
tabiles

rabiles exritisse. Et sane multos tyrannos regnaq; ob conjugum aut reginarum insolentiam & facinorosam vitam interiisse probat *Athenaeus* l. 13, *Diphneoph.* c. 4. Recentiora extant hujus vel exempla in Brune hilde Francia & Johanna Neapol. Regnis de quibus videlicet est *Greg. Turon.* & *Job. de Serr. in vit: ear.* Adde quæ de Eurydice Maced. *Regina Justin.* l. 7. c. 5. & *Semiramide* idem scribit l. 1. c. 2.

49. 7. Sed & ipsi tyranni cautores à voluptatibus abstinent immodicis, quibus primi generis tyranni solent esse deterrissimi, aut certe clam vulgo suas habent libidines; non equidem honestatis alicujus, aut virtutis amore, quam rident, & miseri tantum popelli frumentum ducunt; sed ne his velut decipulis incauti capiantur, quia non facile sobrii ac vigilantes, sed ebrii potissimum ac alto delitiarum somno sepulti securèq; genio indulgentes hostium spiculis insidiisq; malevorum esse solent expositi. Quid in Alex. Pher. *Xenophon.* l. 6. *Histor. Grac.* Et Sardanapalo, Dionysio Juiore, ac Astyage *Aristoteles* l. 5. *Pol.* c. 10. notant: nec minus in Domitiano, Netone, Heliogabalo alii. Hinc & Hiero astutissimus Syracusarum tyrannus apud *Xenophontem* confitetur, non minus se ab ebrietate & somno abhorrete, atque ab insidiis, quarum illa esse causa soleat. Et Cæsar, cum Dolabella & M. Antoniō familiarior, interrogatus, cur minus talem erga Brutum ac Cassium sese exhiberet? respondit, ab ebriosis illis ac obesis nil sibi metuendum esse, sed potius a pallidis istis ac macilentiis semper sobriis. Ut refert *Plut. in vit. Brut.* *Sett.* c. 16.

50. 8. Utq; cò magis sapere videantur hujusmodi prævi Principes, quantâ possunt industriâ fugiunt aut dissimulant illas status rationes barbaras & tyrannicas, ut patres Reipublicæ suæ ac tutores potius videantur, quam hostes ejusdem ac tyran尼: talesq; appareant, qui subditorum incrementum unicè & conservationem querant, ut, si maximè aliundè non licet, vel hinc amorem & benevolentiam populi auctoritatem. Unde ne perpetuis operis laboribusque fatigare & opprimere, aut etiam exactionibus ad rem redigere atq; exaurire cives velle

7. A vo-
luptatibus
immodicis;
abstinere,
metu ne-
cis.

8. Popu-
lum vanâ
beneficio-
rum polli-
catione
deludere,

sentiuntur; spargifamam procurant, se ditiones suas exornare atq; amplificare velle, ædificiis cum necessariis tum splendidis ac sumptuosis, utpote propugnaculis, templis, Xenodochiis, palatiis, aliisq; id genus structuris, non adornatum minus Reipublicæ, quam Civium refugium ac necessitatem facientibus. Quomodo Philippus Macedo, conquisitis undique per præcones operariis, tanquam templa, mœnia, urbesq; extructus, & collatas per fas nefasq; opes ad pias causas collocatus, conficta fallaciâ populum delusit *Justin. l. 8. c. 3.* Hocque, velut utile valde consilium Hieroni suppeditavit Simonides, apud *Xenopontem in l. de regno.* - Et Octaviano ut idem ficeret, suavit, sed intentione meliori, Mecœnas apud *Dionem l. 52.* qui & referente Suetoniō, tandem gloriatus est, se inventam Romanam coetò latere extructam, marmoream post se relinquere. Pari studio & Archelaus R. Maced. & Hipparchus, Pisistrati filius, & Cosmus Medices Florentinus, eandem Rationem palliandæ tyrannidis, & favoris conciliandi medium existimantes, structuris publicis incubuerunt. *Sextus l. d. l. c. 17.*

9. Religio-
nis specie
reverenti-
am sibi &
timorem
conciliare.

51. 9. Ante omnia vero pravi principes, & secundi generis tyraanni, cultus divini observantiam & sedulam religionis curam præ se ferant, quam tamen ne hili quidem faciunt, quia hæc apud igarum vulgus persuasio omnem sinistram suspicionem & malevolentiam tollit, subditorumq; animos securos reddit, ut qui sub principe pio ac religioso nil sibi mali accidere posse credant. Quæ res simul & plebis, facile mobilis ac seditiones, audaciam infringit, ne quisquam moliri aliquid adversus principem religiosum audeat, ut qui cæli protectione & auxiliò divinò tutus sit. Hanc tamen fictam devotionem tanto artificio prætendere nôrunt, ut nemo facile fraudem apprehendat, neve illudere Deo hominibusq; videantur. Quâ arte feliciter aliquandia usus est Sertorius in Hispaniâ. *Plut. in ei. vir. & Numa Rex R. & Mahometes aliq; Cyro Spontone del Gou di Stat. l. 1. c. 7.* qui & hâc de re egregie contra Machiavellum è fauibus Luciferi, ut loquitur, clamantem disputat. *l. 3. c. 1.*

52. 10. Idem hujus generis tytanni Viros bene de Republica meritos honore sæpe afficiunt, non amore corundem,

ut

ut quos periisse cupiunt, sed quia sic populo persuadent, eum à
nemine vel amari magis vel honorari posse, quam à suo princi-
pe. Neq; etiam Republicam vel in summa libertate consti-
tutam melius unquam, quam sub tali potissimum tamq; liberali
principi, habituram. Et quia præmia pœnæque vincula sunt
quibus Republicæ constringuntur, hinc adeò sit, ut benemeriti
contenti vivant, & principe suo quoad vixerint, obligati. Sed,
quæ est natura calliditatis, etiam atq; etiam curant, ut præmia
manu suâ distribuant, pœnas aliena infligant, ne jacturam fa-
ciant benevolentia, & odium sibi populi accersant. Quod
multis rationibus Hieroni Simonides probat & commendat,
apud Xenophontem d. I de Regno. Hinc & delinquentium pœ-
nas per viam iustitiae, judiciorum ordinem, & Magistratus in-
termedios decernunt. Id quod & probi Principes sed aliâ in-
tentione faciunt. Exemplo Henr. IV. in causa Bironis & E-
lisabethæ A. R. in causa Mariæ. Merberan. l. 13. hist. Belg.

53. II. Sic & carent sibi, ne quenquam faciant nimis ^{II. Nimios}
potentem, ne sit, qui imperium affectet, aut vitæ dignitatem ^{honores}
Principis insidietur. Unde & Mecenas Augusto exprobrat, ^{aut poten-}
quod nimium potentiaz tribuerit Agrippæ, adeò ut necessitate ^{riam civi-}
adactus aut generum cum facere debuerit, aut neci dare. In ^{um præca-}
Consimilem errorem & Tiberius prolapsus est, dum Sejanum eò
autoritatis ascendere passus est, unde nisi præcipitatus nunquam
descensurus fuisset. Tacit. l. 3. Annal. e. 35. & 66. Suet. in Tib. e. 65.
Prudentior cautorq; in eo Philippas II. Hispan. Monarchia,
qui quietum tranquillumq; hoc artificio imperium possedit. Set-
sal. d. I. Quod si forte nimis altum quis evectus in locum sit, vel
additio socii dignitatis emulo, vel per autoritatis potentiazque
ex intervallo ac sensim factam imminutionem, in ordinem redi-
gere, Sicque priorem corrigi posse errorum opinantur: ne
scilicet posthac officium proogetur, aut plures simul dignitates
ingerantur, cum primis si ingenium hominis sit ambitiosum, tur-
bidum, atque audax, & rerum novarum cupidum; quia fortu-
næ mutatio repentina valde percellit animos, & contumeliosa
videtur honoris dignitatisq; ex improviso facta ablatio, dolo-
E; resq;

resq; infert gravissimos, qui facile in conjurations & apertabellae erumpunt. Ceterum ut ut salutaris haec sit Cautela, nondum tamen tanta est status ratio, ut tyrannum in tuto colloceret.

12. Injuriis
pro pœna
uti videri

54. 12. Ab injuriis sibi temperant realibus, ne scilicet subditorum vel corporibus vel pudicitiae vis inferatur; quibus tamen haud raro adeo scite uti norunt, ut injuria loco promeritæ pœnæ illata videatur, antiquo loci more vel consuetudine allegata. Quæ quamvis in pœnis corporis inflictivis alicubi locum habere possint, additis tamen exprobationibus & injuriosis verbis injuriæ fiunt. Unde nec privatas injurias licitum est vi Magistratus ulcisci, quod est contra officium boni judicis, nondum Principis. Per id quod est in l. 6. § 2. l. 19, ff. de offic. præsid. Injuria namq; etsi justa, minimè tamen in Magistratu exercenda, ita recte Cons. Rom. apud Liv. l. 42. Et facessere hinc jubemus legem illam Valeriam de Syllæ imperio illimitatō iniquissimam quæ de vide Cicer. l. 1. de LL. & Clapm. l. 5. de Arcan. cap. 6. Quidam etiam libidinosos errores suos colore rabidi amoris super inducunt fucantq; ne id ex imperio aut contemptu subditorum profectum videri possit. Quæ res & Hipparcho, Periandro atq; Archelao Philippoq; Macedonico vitam simul & imperium ademit. Quia contracto tyranni odio, vindicta pluris, quam vita estimatur, cuius cupiditas, ut & patriæ liberandæ desiderium, præceps ad interitum tyrannorum via est. Quod exemplo Harpagi, Bruti, & Dionis, aliorumq; planum evadit. Settal. d. l. c. 17. Quod si quis forte tyranno ob illatam injuriam aut honorem Iæsum infensus sit, damnum illud ingestio honore multo majore aut remuneratione amplâ resarciri, Sicq; inflictum injuriâ vulnus leniri vel obduci posse putant. Quomodo Philippus Macedo sublatum Alexandro Arrybæ privigno honorem Epiri regno compensavit. Just. l. 8. c. 6. & Clotarius R. G. Reges Ivetoti fecit, quorum honorem Iæsisset. Jean. de Serr. en l' Invent. in vit. ei.

13. Parti-
um studia
sestari.

55. 13. Quoties vero in Republica vel Civitate duæ fuerint factiones, altera divitum, pauperum altera, ambabus ex quo favere student, ut utraq; sibi persuadeat, se omnem à principe

cipe salutem unice adeptam? Sin vero pars altera potentior extiterit, ab ejus potissimum partibus standum sibi pravi principes ducunt, ut ejus potentia adversus impetus & insultus tuti sint, quos altera fortè pars intendere posset. Evanidā fovendae tyrannidis ratione, ut quæ dum utriusq; gratiā Se etatur, utriusq; plerumq; odium & insidias incurrit. Exemplo Atheniensium in bello Syracusanorum. Quod est ap. Justin. l. 4. c. 3. & seqq. & Senatus Rom. in bellis Civilib. quod de Vide Plut. in Vit. Pomp. cap. 17. & Vit. Cæs., cap. 9. 10.

56. 14. Denique cum hujusmodi tyranni, omissō honestatis virtutisq; studiō, unicē suum commodum statusq; sui conservationem respiciant; & longum difficileq; iter per Virtutum regiarum tramitem sibi imaginentur, falsāq; apparentis virtutis specie miseros ac imprudentes mortales facile decipi posse credant, eō saltētē mores componunt suos, ut quanto minus ad virtutem accedunt, tanto quoq; minus intentio tyrannica in apicum producatur. *Sett. ib.* Et quia, dicente Gallico statu Ministrō, en l' Avertissement: Actiones Principum instar fluminum sunt majorum, quorum originem pauci, alveum ac cursum omnes vident: in id operam dant sedulō, ut consiliorum suorum Syrites & scopali, quibus expositi cives, & quibus diffidere navigantes solent, eosdem latere queant. Quo artificiō vix quisquam Philippum Macedonem & Tiberium astutissimos Principes superavit. *Vide Tacit. Dion. Suet. Justin. Plut. &c.*

57. Has & consimiles status Monarchici rationes exorbitantes præsumptas, apparentes, atque oppidō falsas esse, facile cuivis apparet. 1. Ex actionum istiusmodi fine, qui privatum est principis pravi tyrannive commodum; aut certe status proprii conservatio suprema lex est, ad quam omnia media, iusta vel honesta vel secus sint, Principes pravi haud raro adhibent, & salutem publicam privatā utilitate metiuntur. *ab Effern. Man. Pol. p. 37.* 2. Ex origine, quia non ex vera prudentiā, Sed calliditate & malitiā ortum trahunt, dum ingenū humanum sub specie prudentiæ & virtutis vitiorum monstra dolosè producuntibiq; & Reipublicā imponit. Idem elucescit 3. ex pessimā inten-

14. Cautē
dissimulare
tyrannicū
animum.

Cur hæ se-
cundi ges-
neris Sta-
tus Ratio-
nes non
sint veræ?

intentione, fascinandi scil. & iafatuandi fallendi que incautos, nibilque mali ab eo quem falsò bonum credunt, metuentes.
4. Et variis turbis & periculis, quæ excitare hujusmodi artes soleat. 5. Quia hæ atq; tales rationes contrariantur juri divino, naturali & gentium. Et 6. Quia dissidentiam odiumq; subditorum cident, apud quos crescit dissimulatione dolor, hoc altius demissus, quo minus proficeri licet. *Instit. l. 8. c. 5. Ciro Spont. del. Gov. di Stat. l. 4. c. 7.* 7. **Quia** Principis pariter ac Reipubl. salutem in discrimen adducunt. 8. **Quia** finitimi populis metum incutiunt, & arma subministrant, qui & ipsi, ad imitationem, sub larvâ pietatis ac juris, nostra regna invadunt, sub praetextu libertatis, servitutis nobis jugum imponunt, sub pacis ac quietis publicè specie omnis generis rasinas & latrocinia exercent. *Effer. d. l. p. 45.*

58. Cœterum quia Contraria juxta se posita magis elucent; idcirco quæ veræ Rationis status sit natura, paucis explicandum est. Proinde cum ratio status sit Contraventio rationis communis, & juri Civili opposita, ob respectum boni publici inde resultantis. *Melliet. Disc. 16. p. 336.* Quod probè intellectus *Tacit.* cum ait: Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publicâ rependitur: Igitur quicquid sit jure Civili Communi gentium vel belli, non illicò per status rationem est definiendum. Quotiens namque Magistratus vel Principes jure Communi procedere possunt, nonopus est, ut ad Rationis Status Clypeum confugiant, quia odiosum hoc est, & in discrimen Principes & Republicas adducit. Et vicissim Rationis status privilegia valde sunt ampliataeque; patentia, quia privati boni respectus cedere debet publico. Indeq; etiam est, quod minor ratio sub majore flectitur, quasique absorbetur. Et quemadmodum ratio naturalis restricta est, & quodammodo correcta per rationem Civilem, per quam tamen illi non statim in totum derogatur; Sed circumstantia j. s. limitat ac determinat; Sicut & neque Civili juri derogari solet per diversam militaris status rationem, aut huius per gentium contrarium obseruantiam: Ita & communis ratio-

ni per

ni per rationem status, seu ius bonum atq; commodum publicum nil derogatur, quantumvis illa per hanc rationem restringatur. Habet enim quælibet proprios suos limites ac terminos, quos ultra citrāq; nequit consistere reatum. Et hos quisquis excesserit, injuriam Reipubl. intulerit longe maximum; neque Principis quidem, nescio prudentis ac pii nomine promeritus fuerit. *Melliet. Disc. in Tacit. l. 6. p. 339.*

59. Hæc porro status ratio sicut suo ordine ac gradusum. Status ratio est, ita nulli alteri subjicitur, præterquam iuri divino & naturali, quibus cedit & subiecta est, non enim summa est nisi inter leges Civiles. *Clapm. l. 4. c. 21. & Cir. Spont. nel. Gay:di Stat. l. 5. cap. 1.* Status ratio nil iuris exercere potest in religionem, aut vim facere conscientiis, non humano sed divino foro unicè subiectis. Unde ob rationem Status sui firmandi absurde religionis exercitium impeditur. *Mell. pag. 340. Vid. Efferen. de His.* Neque integrum fuerit fidem tuam vel oretenus abnegasse, ne vita tua & Status periclitetur, quia centies moriendum tibi potius quam ut Salvatorem abneges tuum *Mell. p. 341.* Quotiens igitur concurrunt Ratio Status & Religio, toties hæc illam excludit, ac suo jure præcedit. Unde videre licet, quō jure ad Status sui Rationem prædicarint Caiphas & Pharisæi, ab iisdemq; infatuata plebs Judæorum; horribili maximâ, pseudopoliticâ concludentes, Mundj Salvatorem interimi debere, nec scilicet Romani bellum inferant Judæis, qui & Pilatum ipsum, Cæsaris hostem futurum insani clamitabant, nisi his probé consideratis, se quidem suspicione conjurationis liberet, Christum vero affectati regni reum, o scelus! peragat ac condemnet. Longe rectius ipse Senatus Populus Q. R. antea vel solo religionis Zelo & ob datam fidem Caput amicitiam recusaverat, insuper habitâ publicæ utilitatis aut Status sui ratione. Ut est apud *Livium l. 7. Decad. 1.* Sed nec manifeste contra æquitatem honestatemq; publice aliquid injusti perpetrandum est, ob Status rationem, quod nec Atheniensibus olim æquum visum, dum Aristidi, Themistoclis consilium exponenti, quod utile quidem Reipubl. sed minus tamen honestum judicabat, respon-

F

derunt,

derunt, utile non esse Reipublie id censendum, quod tanta-
cum inquitate Coniunctum esset. *Plut. in Vit. Themistocle. c. 12.*
Quidquid nulla proportio est inter utilitatem & honestatem, ut
nec inter res temporales & aeternas. *Melliet. d. Disc. p. 347.* Sic &
ob tranquillandi Status rationem persecutiones suas excusare
aut palliare Principes nullo jure possunt.

Hujus ef-
fectus.
Publica
commoda
compe-
santer derri-
menta pri-
vatorum.

60. In aliis autem privatorum rebus sive ob status ratio-
nem seu boni publici respectum, vel damnum inferre privatis
Citra iniustitiam licet, si scilicet ingenti Reipubl. commode id fiat,
quia hoc illi preferendum; & Compensatio illati damni alien-
de fieri potest. Sic quotiens urbs quædam aduersus incursus
hostium munientia, aut in cendio ob viam eundem, ædes, horrea,
aliaque etdificia, nec quicquam veris dominis contraria intentibus di-
rui destruiri possunt. Sicque patriæ ac publicæ salutis intuito, ipsi
etiam privati & cives singuli haud inviti ingenti omnium com-
modo utilitatem propriam postponent; aut si eò condescendere
nolint, cogi a Magistratu possunt. Quomodo Romani L. Tar-
quinium Collatinum, exædis urbe Regibus, ut ex infesta stirpe
oriundum, populo omni prorsus metu nondum liberato, nullâ
ipsius culpa, ut qui de Republicâ benemeritus fuerat, saltem
odi nominis & familiæ excedere Româ, precibus ac minis ad-
egerunt. Referente Liviô. l. 2. Disc. I

Ratio sta-
tus de 10-
tus de
& pri-
vatis, & iuri
communi

61. Ob eandem quoque causam vera status ratio derogare
potest suo jure potest privilegiis singulorum; quæ & ipsa alias iuri
& privilegiis communi derogant, in unius privati aut paucorum duntaxat
gratiam. Cur igitur non potiori jure in unius paucorumve
præjudicium bonum publicum privato præferretur? Corrigit
enim status ratio, ut pote publicæ salutis custos, rationem ordi-
nariam, beneficio ad omnes redundantem. Et quia Principis
quoque persona non est privata sed publica, adeo ut servasse sta-
tum aut evertisse recte existimetur, qui Principem vel servarit,
vel interemerit, merito & extra ordinarium juris processum &
contra juris communis rationem, ob status conservationem,
contra eos procedi potest viâ facti, qui in Principem statumve
conspiraverint, dummodo de scelere manifesto constet, & meru-
imoni.

inminentis periculi ordinariâ juris viâ experiri tutum non fuerit. Sic Parmenio *Carr.* l. 7. c. 2. Sic Sejanus & Maresch. Anerzus, sublati *Dion in Vir. Tib.* cap. 18. Jean de Serres. in *vit. Ludovici* 13. Unde & hujusmodi remedia imperia conservandi, arcana & jura dominationis vocantur. *Clapm. de Arc. Rer.* l. 4. c. 12. quia impossibile fuerat adversus tam clatos tamq; potentes viros jure processisse. Sicq; ratio status nil est aliud quam sollicitudo Reipubl. Principumve præter ordinarium administrandi modum, conservandi statum publicum præsentem, & salutem ejus adversus singulos tuendi. Ubi vero ordinariâ juris viâ Principes progredi possunt, etiam criminis Maj: rei ordinario juris processu puniendi sunt. Et tales quidem respectu status sublati dicuntur, non tamen per rationem status, quia hujusmodi processus est extraordinarius, & rationi communis processus aduersus. Unde nec Connestabilis Galliz S. Paul. regnante Ludov. XI. nec Marescallus de Biron sub Henrico. IV. per rationem status interempti fuisse videntur. *Mallet. d. I. 6. p. 349. Serres in vit. Ludov. XI.*

62. Proindeq; & Principes ratione status uti, seq; per eandem tueri jure non possunt, quoties ordinaria juris viâ uti licet, neq; ipsi necessitate ad hocce extraordinarium remedium adiunguntur. Quæ causa est, quod veniam non mereatur Claudi Imperatoris justitiæ vim inferentis factum, dum Valerium Asiaticum Consulem, non data senatus Rom. copiâ, intra cubiculum super crimine intentato auditum, inq; vincula conjectum in urbem rapuit, & fraude impudicæ Messalinæ circumveniavit, condemnavit. *Tacit. l. 11. Annal. cap. 1.* Quod inter flagitia dominationis, seu falsas ac tyrannicas status rationes, non immixtæ communerandam, vel ipsius Neronis, adhuc in probitatis quinqueanno versantis testimonio, qui omnium criminum esse iudex noluit, ne delationibus accusationibusq; falsis injustè quemplam damnaret, nove adulatorum fraudibus circumveniretur. *Tacit. l. 13. Annal. c. 1.* Quocircà Tarquinius in primo statim regiminis sui exordio evidens indicium futuræ tyrannidis præbuit, quando antiquata maiorum consuetudine, cuncta ad

F 2

Sena-

cegnatum revocare amplius detrectans, Rempublicam privos
consilio arbitrioq; regere incepit, pacem, bellum, & foedera,
alioq; solus sine populi Senatusq; consensu initit, ut prodiit
Livius l. i. Decad. i.

Inauditum
& nec con-
victum
condemna-
re tyanni-
cum est.

63. Sed nec inauditum quenquam, nec convictum con-
fessumve condemnare Princeps, aut obmetam tantum suspicio-
nem interimere, sub rationis status obentu vel potest vel de-
bet; quia crudelitatis & tyrannidis præ se speciem hæc res fer-
re soleret, non enim ignorantem est, quantum Galba accesserit o-
dium, Reipublicæ vero pernicies, ex occisis sine processus for-
mâ Cingonio & Petronio Turpilliano, Consularibus viris, quod
est apud *Tacit. l. i. Hist. c. 37.* qui duo magni virti absq; ulla fut
culpā interempti hinc videbantur. *Melliet. l. 6. Dist. 7. pag. 350.*
Nisi, ut jam antè dictum, de scelere manifesto constet, & aliam
servandi status, aut etiam personæ sui Majestatisq; tuendæ viam
Princeps nullam inveniat; quia Reipublicæ magnopere inter-
est, Salvam incolumentq; manere principis dignitatem ac per-
sonam. Quæ causa etiam est, cur Ahalia Servilius Magister E-
quitum hoc processus modò usus jure consendus sit, contra Spur-
rium Melium equitem Rom. hominem notoriè seditionem &
affectatæ tyrannidis reum, apud *Liv. l. 4. Decad. i.* quia Principis
persona publicæ est, contra quam quisquis aliquid molitur, con-
tra Salutem publicam id facere recte dicitur. Neq; vero inju-
stum est, uni principis personæ, præ multis aliis, tanta privilegia
concedi; Quemadmodū enim in corpore humano brachia ma-
nusq; & reliqua membra, insinu naturæ, ad defensionem capi-
tis cum primis recurrere, deq; ejus Salute sollicita esse videmus,
licet multos ictus & vulnera infligi sibi non nesciant; quia capi-
tis potissimum incolumentate, se reliquaq; omnia membra bene
habitata sperant, aut certè maximam sui partem salvam futu-
ram credunt, tametsi unum alterumq; mutilum redditaror. Nam
folius capitis discrimine omnia cætera periclitari sciunt: Sic &
in Republica rem se habere compertum est, in qua multorum
citius membrorum ferenda est jactura, quam unius capitis seu
Principis. Cum rationi etiam sit consentaneum, ut is qui mul-
tum

tis privilegia beneficia & salutem ipsam confert, à multis vici-
fim omnis generis privilegia & in columbiae accipiat, atque
ad eo ut publicæ sollicitudini caræq; publica etiam tutela & re-
muneratio respondeat. Mell. d. l. 6. Disc. 7. p. 354.

64. Quia vero, ut caput humanum membris suis, sic Salus Princeps subditis absq; gravissimâ & inevitabili causâ, sub Rationis statu prætextu, inferre bellum damnumve nequie, Clapm. l. 4. c. 10. sed nisi corpus totum periclitetur, non minus illis quam sibi bene esse caput, & membra vel ante se se, vel certè secum salva exoptat: Idcirco concurrente Principis & Reipublicæ status salutisque ratione, personæ suæ salutem Princeps bonus Reipublicæ in columbitati non anteponet, sed sibi suæq; utilitati derogabit citius, quam ut Reipublicæ sui cauſâ exitium inferri patiatur. Exemplis Codri, Leonidæ, qui nulla ad acti necessitate, unicè virtutis amore, Reipublicæ patriæ salutem proprio sanguini ac vita ante posuerunt. Just. l. 2. c. 6. 8. 11. Epaminondæ. Pausan. in Baot. Deciorum Val. Max. l. 3. c. 6. Liv. l. 3. Unde & Christus Rex Regum, & Principum Exemplar pro grege suo salvando vitam animamque ponere non dubitavit. Et Moses ac Paulus pro populo victimas se obstatere. Quin & Otto Imperator milites suos, Romanæ juventutis florem, pro Principis salute capitum discrimen subire noluit, nimisq; grande virtus suæ id premium putavit. Tacit. l. 2. histov. c. 9. Atq; hinc etiam est, quod pacem potius facere Principem deceat, ut tranquilla & in tuto sit Respublica, quam ut patrimonij proprij recuperandi causa, aut animo privatæ injurias vindicandi, bellum (nunquam nisi pacis & quietis causa gerendum) protogeret; Quia prærior victoria est affectus quam hostes vicisse: Et cetero ac trophæis digna virtus, quæ patriæ salutem, quam suæ ipsius in columbitatem præoptat; quæq; privati commodi jacturam publico compensari bono patitur. Vide Arist. 3. Pol. c. 4. Althus Pol. c. 19. Conzen. Oper. Pol. l. 1. c. 25.

65. Quantæ igitur iniustiæ niti eos existimemus, qui sub prætextu se suaq; defendendi, amicorum etiam fines terras. que invadunt, contraq; jus fasq; recipiunt, ac cum status rationem

Salus Princeps cum Reipublicæ Salute con currens huic posta ponenda est.

Ledroit de bien seance

F. 3 ne-

pequeant, ius Convenientiaz, Gallis Le droit de bienfaisance dictum, prætendunt, ut jure sibi deberi putent, id quod imperio suo ratione situs vel aliter commodum est. Besold. Tr. de jure arteq; belli c. 4. n. 15. Ciro Spont. del Gov di Stato l. 2. c. 7. Tanquam velandæ ambitioni & rapacitati sufficiat, qualemcumq; communitatis colorem induxisse. Aut quasi non certos singulis provinciis terrisq; terminos Deus & publicus gentium consensus constituerent, quos violare aut transgredi cuiq; impunè licet. vid. Gen. 10, 19. Ex. 8, 2. c. 34, 24. Num. 21, 15. 23, c. 34, 2. Deut. 14, 24. c. 19. 14. c. 27, 17. c. 32, 8. Jos. 18, 5. Hiob. 24, 2. Psal. 74, 17. Gc. Hof. 5, 10.

Infringendæ vicini potentiaz ergo gerere bellum an licet?

66. Huc perrinere & illa status ratio videtur, quâ vel optimi haud raro Principes sibi persuadent, se summq; statum tutum esse non posse, nisi potestori vicino, et si nulla de causâ justâ, saltem infringendæ potentiaz ergo, bellum inferant, aut cum eodem alant inimicitias, quod ille suæ securitati prospiciendo, vel cum altero feliciter pugnârit, aut propugnacula & fortalitia extruxerit, aut alio quopiam secundioris fortunæ successu incrementum sumpererit. Quæ res hodie, ut sunt prona ad dissidentiam invidiamq; animi, passim summæ prudenter loco habetur. Sed exprobavit jam olim id Themistocles Spartanis, quod spei urbis Atheniensis invidentes mœnia ejusdem extrui nollent, & potentiam non in proprio virtute, sed imbecillitate sociorum quererent. Iust. L. 2. cap. 15. & Cornel. Nepos in vit. Themistocli. Quamvis n. haud raro civitatem civitati vicinæ ob munimentorum extirctionem eris in Germ: nostrâ novum opus non injuriâ nuntiass̄, & structuras impediisse legamus, quoties absq; superiorum consensu, ausu proprio & in præjudicium suum eas molitæ fuissent; Eò tamen jure erga populum vicinum suo arbitrio viventem, neminique nedum tibi subjectum, uti non licet, sed injustissimus facies, si ob levem aliquam suspicionem arma adversus ipsum, ne tibi aliquando nocere possit, sumperis. Quis enim te alterius judicem constituit aut inspectorem? Queque jure alterius populi libertatem, possessionesq; & facultates infestabis ac diripies, quem tibi no- cuiſſe,

euisse, vel saltem animum nocendi habuisse argumento nullo
satis idoneo probare poteris? Neq; enim bella levi de causâ
movenda; Quia DEI justi scelerum vindicis sunt judicia. Et
Quid, si infelici, ut plerumq; evenire solet, injusti belli successu
spe excidas tuâ, & Rempublicam tuam, cui quiete esse licebat,
hostium direptioni & crudelitati exponas? Quis quæfo populo
Iraelitico tot tantisq; circum circa hostibus inclusus, sanus aut
prudens syassisset, ut jam contra Babylonios, mox adversus
Egyptios, Aethiopes, Syros, Arabes, Moabitas, Ammonitas,
Philistæos aliosq; potentissimos pariter & insensissimos hostes
arma parantes in bellum regredierentur? Non certè suspicio
hunc, sed inevitabilis se suaq; defendendi necessitas arma sub-
ministravit. Et quid aliud Josiæ, optimo alias Regi, necem,
cladem vero regno intulit, quam temeraria & ex merâ diffi-
cilem profecta defensio, quâ opus tunc minime fuisset? Quod
si vero existimes, belli eventum in tuâ manu possum, quam
turpler falleris! Nam movere quidem bellum etiam ignavi est,
finire vero victoris. Ita calida consilia prima facie laeta, tra-
& tu dura eventu tristia evadunt *Liv. I. 1.* Et præceps atq; in
considerata in bellum ruendi temeritas, cum virium fiducia
conjuncta, haud pauca regna evertit. Sed tanta hodie est tamq;
profunda inter mortales dominandi cupiditas, ut nemo vel
maximò Imperio contentus sit. Hinc jura allegantibus arma
reponunt; & secundum *Senecam in Hercule ad. 2.* Jus est in armis,
opprimit leges timor. Idque juxta Tiridatis illud, in summa
fortuna æquius, quod validius, & sua retinere privatæ domus;
de alienis certare, regia laus videtur. *Tacit. I. 1. A. c. 6.* ut Galli
ap. *Livium I. 5.* se jus in armis ferre, omniaq; esse virorum for-
tium propalam professi sunt. Sic Cyprum Insulam avidè ma-
gis, quam justè a Romanis oecupatam fuisse, ingenuè fatetur
Marcellinus I. Neque etiam desunt regnandi cupidis Speciosi
prætextus, qui aliud haud raro agunt, aliud prætendunt. Quod
ipsum cum & de Davide suspicati essent Ammonitz & bellum
movissent, ad interencionem usq; ab eodem exili deleriq; sunt.
2. Sam 10. & 1. Paralip. 21. 3. Nusquam enim minus quam in-
bello eventus respondet: ita Anibalap. *Liv. I. 30.*

67. Ne-

Mores ac
Juventu-
tem cor-
rumpe,
status con-
servandi
causā an
excusari
querat?

67. Neque minus detestanda status ratio illa fuit, quā Cyrus adversus Lydos, populum bellicosum & rebellantem, usus, quod eosdem & variis ludorum generibus, cauponis & Lenociniis effeminare maluit, quam virtute & benevolentia in officio retinere *Justin. l. 1. c. 6.* Nam vitia animis subditorum instillando, diuturnas non efficeris Rempublicas, quo virtute stant ac crescunt, vitiis prolabuntur ac concidunt. Quemadmodum cum Epaminondā Thebae floruerent, eoq; extincto, velut omni virtute simul sublatā, rursus defloruerent. *Just. l. 6. c. 8.* Neq; enim ulla Respubl. sine virtute, unico civilis societatis vinculo, diu stetisse legitur. Sed quocunq; tandem loco ejus praesidium discesserit, eō hostis admittitur. Silentium tacitas exortit Amyclas; libido Colchis Sodomamq; & Cretam; avaritia Romanam urbem armillis taxavit: credulitas Dario Babylōnem prodidit, ambitione omnia penē regna interiere. Ubiq; enim vel parys à repto excursus est, ictibus pater Respublīca, nec tam paryum vitium est ullum, quod non magnis regnis exortendis sufficiat, si contempnas. Sola vero virtus potens est, cetera nūgæ sunt; opes mœnia, classis, exercitus, auxilia, si extra virtutem sint, aliud non efficiunt, quam ut majore sonitu ac fragore nos terrefaciant cadentium ruinæ. *Conzen. op. Polis. l. 3. c. 1.* Igitur Magistratus officiam vel præcipuum sit, summam probè educandæ juventutis rationem habere. Ut Respublica opibus firma, copiis locuples, gloria amplasit. Quā parte prudentia inter Græcas civitates excelluit Lacedæmon. Teste *Plut. & Justino l. 3. c. 3.* & *Athenæ. Kek. in Rep. Athen. c. 12.* Ubi non minus mores, quam leges, sanctos esse oportere, judicatu. *Arist. 4. Pol. c. 8.* Persæ quoq; antequam infusa felicitas bonas leges obruiisset, magnâ juventutem curâ informarunt ad virtutem. *Xen. in. Cyropæd.* Nec minus Ægyptij Chaldei & verustissimi Indorum Brachmanes plurimum in rectâ juventutis educatione positum esse, non nescivere. Ut de illis referunt. *Diodor. Sic. l. 2. c. 8. & Alex. ab Alex. l. 2. c. 25.* Unde & *Plato* hominem rectè institutione animal mansuetissimum divinissimumq; esse affimat, ceterum proba educatione destitutum bipidum evadere ne-

quissi-

quissimum. l. 6. de Legibus. Et hujusquidem recte educationis defectus quantum Reipubl. incommodi malique inferat, prudenter. Politorum artis prolixè tradit. l. 8. Pol. c. 11. & l. 5. c. 9. & Plutarch. in lib. τετραδιων αγωγης. adde & Justin. l. 2. & Tacit. de Moribus Germ. Et Sen. l. 3. de Benef. c. 31. Quo respiciens eloquentia Romanorum Princeps in Verrati. 3. qui non recte scribit, instituunt edacantq; liberos, non solum iis, sed & Reipubl. faciunt injuriam. Vide Clas. Berneggi. in Germ. Tacit. Miscell. q. 114. & Conz. l. 4. c. 1. Sed hæc arte quamvis vires subjectorum & robur forte frigeris, fidem tamen & amorem populi, obedientis fundamen, non posueris.

68. Idem protersus de fallendi arte sentiendum; dum sæpe Artis fal. Tyranni astutia suâ veteratoris & malitiosa fallaciq; calliditate leuditq; circumveniunt incautos, nihilq; tale opinantes: quæ eò acerbior est in ipsis, quo surpiùs juris Specie velatur. Quæ versatianon ingenuo nec bono viro, nedam Princeps digna est; sed malitiosi est ac perversi hominis, ad nocendum, ubi vi aperta nequit, fraude parati detestabilis libido. Ars Philippo quondam Macedonum Regi, miro dolorum & fallaciatum artifici, & Cleomeni notæ fraudulentiz Duci, & Lysandro Spartani- rum Vulpi, Messenioq; Aristomeni à Spartanis sæpe deceptis tandem occiso: nec non astutissimo Romanorum Tiberio familiaris. Conz. l. 3. c. 4. Pol. Sed hæc παρεγήμα, ut à Cicerone vocatur l. 5. offic. multis modis vitiosa est, & prudentiaz veræ inimica; adeoq; inter status rationes non nisi falsas referenda. Quippe gravissima est injuria sub specie juris æquique imponere, malitiosâve juris interpretatione circumvenire. Quia 1. finis pariter, dolus malus, & media, actiones fraudulentæ, & mendacia labia, Deo hominibusq; invisa & detestabilia. Psal. 5, 7. Psal. 15. 4. Cic. l. 2. de offic. 2. Et quia fraus semel deprehensa fidem omnem protinus in posterum adimit. 3. Quia Principes Magistratusq; quantumvis opulentissimos ac potentissimos, tutò destituit præsidio. 4. Admissa fraudum licentia societatem humanam tollit. Nam & regna per fraudem patetam evertuntur. 5. Existimatio- nis & fidei jactura summum in Principe detrimentum cum tutu-

G

pitu-

P'itudine cōjunctum est. *Prov.* 17. 7. Exēmptio Alcimi perfidi.
1. *Macc.* 7, 16. & Tryphonis 1. *Macc.* 13, 31, 32. Menelai. 2. *Macc.* 4. 34.
6. Et quia flagitio non est quārenda felicitas. Neq; enim, summi gentium doctoris verbō, mala facienda, ut aliquid inde e-
veniat boni. *Rom.* 3, 6. neq; ullum mendacium prudentia est; nec
prudentia mentitur, nec Republicæ mendaciis juvantur, nec
misericordia subveniendum. Deus enim est, qui Rēpubli-
cam servat, qui malis artibus non indiget. Adeō ut ne persce-
lus quid, aut mendacium ullus hominum sit convertendus.
Conzen. Pol. oper. 1. 3. c. 4. 7. Quia hujusmodi fraudulentia, in-
juria fit erga Deum, quem vindicem habet, quoties inter lœ-
sos non reperit ultorem. 8. Hinc mitum non est, quod fidu-
ciam adeō pauci in Deo, ac virtute, plurimi verò in astutia po-
nunt. 9. Quia fraudibus fraudes trudi eludiq; quotidie expe-
rimunt; quod enim major circumveniendi libido, eo magis cre-
scit diffidentia, simulatio, ac mutuæ fraudis excogitatio. Sic,
habet & Roma saum Hannibalem perfidum, dicere Pœni ince-
pere, cum eādem arte Fabius Tarentum recepisset, quā ante ab
Hannibale erupta fuerat. 10. Fraudulentis seu Principibus
seu Consiliariis nec proprii vel subditi vel amici confidere au-
dient. Et Deniq; 11. Severa Dei Vindicta, eaq; justa fraudium
fabros sequitur ut in artibus suis tandem constricti, ceu mos ini-
pice hæret, deprehendantur. *Conser.* 2. *Macc.* 4, 16. & *Con-
zen. d. lib. 3. cap. 4.*

Zopyri
Prodicio.

69. Quocircà, quid de facto Zopyri sit statuendum, vel hinc
conjecere licet. Quem non injuriā improbi exemplar obsequit
hominem non nemo appellavit, qui mentiri in laude habuit, &
fidem mendaciō per tormenta corporis membrorumq; in quæ
nemo dominus, mutilationem adstruxit, eorumq; , eā quibus ad
summam dignitatem fuerat lectus, securitatem immanissimo
hosti sceleratè prodidit, & turpis obsequii notas secundis patri-
cidiis ac perfidiā cruentas posteritatiq; execrandas reliquie.
Quod exemplum in fidei commendatione adduci solitum, in-
signe perfidiæ documentum est. Quippe ut pluris erat fidem
servare, quam Babylonē cepisse; ita delicta bono fine commissa
veni-

veniam nullibi, & ne in hoste quidem, inveniant. Neque enim peccato nostro majus aliorum scelus impediendum est. Sic nec furtis nostris aliorum supra evitemus, nec stupris incestus; neque propterea huic peccare licet, ne alias magis graviusve pectet. Ita ex August. Ep. 29. ait. Conz. d. l. 3. Pol. c. 4. Non minori perfidia Pausanias usus est, erga Legatos suos ad Regem Xerxem missos, quos interfici curavit, ne proditio loquacitate hominum manifestaretur. Just. l. 2. in f.

Pausanias
nequitia.

70. Sed dum hæc astutia vituperatur, illa cautio sapiens ac circumspeta excipitur, quæ bonum rectumq; habet finem propositum, neq; in eo persequendo malis utitur rationibus. Quomodo David in periculō mortis constitutus furorem simulavit. Salomon in judicio primâ fronte crudelitatem præ se tulit. M. Volusius proscriptus trium viros mendici habitu prudenter, sed sine fraude fecellit. Solers namq; & astutum consilium, ab omni turpitudine se junctum, suo potissimum auctori utile, nemini vero noxiū, stratagematis, adeoq; prudentiæ longè maximæ loco est, & laudem meretur: Quò pæsto ingeniosa & laudabili yersutiā Anaximenes Lamplacum patriam liberavit, cum summo studio in ejus excidium Alexander ferretur. Sic nec inter fraudes cautio ponenda; nec dissimulatio proba ac taciturnitas innocens & diffidentia virtus vertenda. Quin potius sapienti diffidentiā nulla res utilior, ut alias suo Dōmino silentium fida merces est. Unde astutiam politicorum quidam triplicem faciunt. Levem, mediam, gravem, quarum illam suadent, istam tolerant, banc demum dampnant. Lips. l. 4. Pol. c. 14. Et Levis quidem dissimulatio est cautio non utilistantum sed & quandoq; necessaria; sed à quâ tamen fraudulentæ voces absunt neq; in Deum hominesve sit injuria. Unde rectissime Imperator: Qui nescit dissimulare, nescit imperare. Et illud: Memento diffidere: sunt enim hi nervi sapientiæ. Vide & Cic. l. 1. ad Att. ep. 17. Mich. 7, 5. Matt. 10, 21. Et extant possim in sacris licet simulationis exempla. Dei ipsius. Gen. 22. filii Dei. Matt. 15. Luc. 24. Abrahāmi Gen. 12. & 20. Isaaci 26. Idemq; pater in obstricticibus Hebræorum. Exod. 2. in Rachab. Jos. 2. in Davide

Cautio vi-
tio carens
est pro
prudentiæ.

Macchia
velliſtīca
fallendis.
mo.

2. Sam. 21. Medium fraudem iusta tolerat, non suadet, ut in qua conciliatio, corruptio per literas p[er] q[ui] legationes frustratio, nullo tamen improbo mendacio aut malitiosa intentione contaminata. Eccl. 1. Hinc nec Legato mentiti integrum pro Republica sua, nec Magistratu[rum] parva delicta probare licet, quia e[st] atrociora futura sunt: & scelerata ex sceleribus patere consueverunt. Quemadmodum Tiberius plures absq[ue] culpa occidit, tantum ob id, quod mentem suam illis perspectam sciret. Conz. d. l.

74. Evidem monstrum illud hominum Florentinum, Sceleratus Politicæ Magister, ut cum Boccalinus non absq[ue] ratio[n]e vocat. Censur. l. vagg. 46. Macchiavellus in L. de Princip. c. 18. & l. 2. Disc. c. 13. Necessarium prorsus esse clamitat, ut Princeps geminam sustineat personam, & hominem pariter ac beluanum agere possit; hoc est, pro natura rei & temporis leonis aut vulpis naturam induat, illus ad vim faciendam, hoc ad fraudes struendas & fallendas fidem. Quod ejus consilium & olim Ly-sandri fait, qui vulpinam assuere pellemisquisit, ubi leoninam illi efficias. Quæ Sathanica est impetrandi ratio, & eventu tristis ac exitiosa auctoribus suis evadit. Ut quæ ultionem divinam & apud homines infamiam post se trahit. Vid. Polit. Heid. c. 2. p. 289. Nam sicut potentissimæ quæ quæ Republicæ fide ac justitiâ per multa secula stetere: ita iniuriis perjuriisq[ue] omnes ferè concidere. Sic Carthago, Thebae, Corinthus, Cibalis, Hierosolyma: Et autores quoq[ue] harum artium misere interiere; ut Philippus Mace-do, Hannibal, Cæsar, & quem suis egregiis artibus instruxit Macchiavellus, Princeps: quotum exitus Tragicus fidem assertioni nostræ faciet. Hinc etiam videre est, quid de dogmate illo sit sentiendum: Hæreticis non est servanda fides. Quod axiomatice nil pejus in Republicas Christianas inveniri potuisse. Heid. Syst. Pol. d. l.

Nam miser est, si quis primò perjuria celat.

Sera erenim tacitis poena venit pedibus. Tibul. l. i. Eleg. 9. Et abominatio est Domino omnis illusor. Prov. 3, 32. Nec decet Principem labium mendax. Prov. 17, 7. Syr. 7, 14. Aversatur namq[ue] Dominus omnem iniquitatem, & regnum de gente.

im

in gentem transfertur, propter injustitiam, contumeliam, injurias, & diversos dolos. *Syr.* 10, 8. Adeo, ut ne quidem propter laudem Dei mentiendum sit, ut *August.* existimat. q. 8.

72. Hinc igitur appareat, quam cautè Principes in Ratione status publici procedere oporteat, quamque nunquam cō nisi salutis publicæ intuitu deficere debeant. Multò verò minus stabilitas, statim defendendis delictis suis Rationis status clypeum objice juvat; quia facilis hic & periculosis error est. Neq; etiam prudentiaz suaz aut versutiaz nimis confidant, aut status sui incolumentem, seposita honestatis pieratisq; ratione, quounque fieri potest modo, stabilire annitantur, quia tristis ejus & luctuosus eventus. Quemadmodum Cæsar quidem regnandi caussa jūs violari posse creditit: Et sicut Tyranni quam juvat, ire solent; ac prefixis sibi utilitatis propriaz terminis, nil non impunè patrunt. Quomodo Abimelech & Joram frætres suos occidente, ut régnum sibi aut acquirerent, aut stabilirent. *Jud.* 9, 5. *z. Parol.* 21, 4. & Philippus atq; Alexander Mag. Maced. & Darius, Ochusq; Persarum reges olim. *Justin.* I. 9. & II. Et Turcæ bodie facere solent. *Melliet.* I. 6. In *Tacit.* Dis. 7..I.

73. Ex eodem præsumptæ Rationis status fonte etiam Francisci I. Regis Galliar. promanauit confederatio offensiva cum jurato nominis Christiani hoste Turcâ, ut eō fortius Castolo V. resisteret. Quod factum, quamvis plures defendere non vereantur, rectius tamen improbatur. Vide *Besold. Tr. de jur. fæder.* t. 4. *Schomborn.* I. 4. *Pol.* 6. 36. Nam & ipse Deus inita cum infidelibus fædera hujuscemodi mutua execratur. *Jos.* 23, 12. *t. Reg.* 20, 33. *z. Par.* 16. & c. 19. Et periculo plena hæc est confederatio. Arum. Disc. in A. B. 6. Unde etiam ipsi Regis Gall. Cancellatio in tautum displicuit istum fœdum, ut subscriberet detestaret: Quin ipse quoque Rex sub articulum mortis exultasse scribitur, se ob hoc fœdus periisse. *Sled. Comment.* I. 15. Quantum enim inde toti Christiano erbi periculum creatum, fuerit, misera ab eo tempore Pannonia plus satis experta est. Unde non pie minus, quam prudenter Principes à tali proposito dehortatur. Cito. *Spons.* nel Gov. di Stato; I. 5. t. ult. ubi sub finem

hac addit verba. Iddio testa gravemente offeso, se un Princeps fedele al suo nome si voglia servire digenti infideli. Rationes vide apud Alb. Gent. l. 3. de jur. bell. c. 19. & Gerhard. l. de Mag. Pol. p. 154.

Mutua
cum infide-
libus com-
mercia an-
statui uti-
lia?

74. Sed nec amplificandz Civitatis vel Reipublicas ergo recte cum infidelibz mutua instituuntur commercia. Quia Status potius exinde corruptitur ac exvertitur. Et proportio nulla est inter salutem Reipublicaz qualemcunq; & animarum æternam salutem, cujas jacturam ad hujus vitæ quascunq; commoditates neq; nisi atheo & insang contulerit: quid quod peccatis regna non ampliantur, neq; incommoda iisdem avertuntur, sed potius ira Dei concitatur, & acceleratur interitus. Vide Gerb. Tom. I. Marm. Evang. p. 22. Et damnant hodieq; hunc monrem, ut statui suo prorsus adversum Sapientissimi Politicæ Magistri Chinenes, eò feliores, quo minus aliorum populorum negotiatione opus habent. Vide Remp. Chinens. hinc & Aristoteles ob commercia colluviemq; peregrinorum, quibus civitas repletur, & ob novitatem morum, quibus civium animi corruptuntur, propè mare urbem extrai prohibuit, l. 2. pol. c. 6.

Deus ipse
dispensat
sæpè ob bo-
ni publ. res-
pectum.

75. Veruntatem necessitatis casus, & status publici conservandi ratio non prohibet, quo minus tempore famis & annona charitatis, ne magna civium egenorum pars pereat, divitibus & avariis annona flagellatoribus recte, citra injustitiam notam, Magistratus frumentum auferre, ac divendere æquō pretiō boni publici causa possit. Quia charitas proximi & respectus publicæ salatis, privatorum utilitati anteferenda est. Et Deus ipse sæpè dispensat ob boni publici respectum. Hinc via Sacra, citra Sacrilegij crimen alienari ordinariè prohibita, ad redimendos captivos, aliumve piz caussæ usum adhiberi, distrahi vel oppignorari possunt. Neq; minus Deus permittit haud raro, ut alterius res in necessitatis causâ eripiantur auferanturq;. Sic ne David fame moreretur, panes propositionis manducasse ei fraudi non fuit 1. Sam. 21. ut nec injuria à Nabale opulento subsidia petita sunt 1. Sam. 25. quia Ratio status, utpote iuri ordinatio derogans, semper potiori majori & magis uni-

ver-

versali boni publici ratione & fulcro nascitur. Neq; vero op-
posita est statu vel contraria, sed eidem prorsus conformis; ut
pote causa conservans ejusdem Melliet. l. 6. in Tac. Disc. 7. com-
mune respect. dubien & benefice public.

76. Ita tamen Principes recte in expēndēda usurpan-
daq; status Ratione versabuntur, si & quā publicæ salutis lance &
confilia sua & necessitatem Reip. ponderaverint, ut ne quid ni-
mis: Et verane an falsa status Ratio vel prætensa vel præsumpta
fuerit, facile apparebit. Si actiones & consilia ad Lydium
publicæ salutis lapidem examinatae, nihilq; temere aut fraudu-
lenter admissum fuerit, cujas vel Principem vel Consiliarios
aut Rēpublicam pœnitere vel pudere possit. Quocirca ist.
hæc dominationis jura ex salute Reipublicæ metienda sunt, non
ex plenitudine potestatis. vide Clapm. l. 4. c. 16.

77. Quia vero arduum est manus Principum, & pru-
dentiae propria eorumdem virtus non omnibus eadem, neq; ea
semper, quibus Respublica juvatur & amor subditorum con-
stans servatur; consilia in promptu sunt: sed partim quorundam
pravorum Principum injuria in populum, partim injusta populi
ambitio, fideq; libertatis cupido, & invidia, vel ex virtutibus
bonorum Principum, unde minime deberet, conflata, eos haud
raro reddit perinde odiosos, atq; tyrannos ipsos, ut difficile sœ-
pè de actionibus judicium videatur. Hinc tametsi ob beneficia
in Rēpublicam collata & perspectam prudentiam veteres
Reges creārint. Arist. 3. pol. 15. proindeq; virtutibus carere Reges
nequeant, ut pluribus deducit Conzen. oper. pol. l. 3. & Aristoteles
qui ubiq; Reges ex virtutibus, depingit. Erb. 10. i. pol. 2. 1. Pol. 9. 5.
Pol. c. 10. 7. Pol. 14. per. tot. reliquiq; in universum omnes sanæ
mentis Politici: Eas tamen in omnibus omnino actibus elucidare
impossibile est, quin potius, ut sunt prona hominum ad invidi-
am & suspicionem mentes, sœpè optimè cogitata pessime ca-
dunt, & salutaria remedia Inter vitia numerantur, ipsiq; vel o-
ptimi Principes, de quorum intentione in salutem Reipublicæ
unice directa non perinde omnibus constat, pro tyrannis vulgo
iniquissimis interpretationibus & calumniis proclamat: di-
cendum igitur & de eo paucis videtur. Quid ergo? Insepa-
tabile

Norma
rationis
status.

Amor an-
proprius
Regum &
insepara-
bilis.

tabile quidē & propriū bonorum regū accidens. Arist. ait esse, ut
subditis amētur L. 5. Pol. c. 10. hocq; inter tyranos Regesq; discri-
minis ponit, quod illi quidē in virtutis, hi volētib⁹ imperare soleat: Rebus tamen hoc minimē esse perpetuum statuendum est. Nam
ipfa s̄pē Principum benefacta convertuntur in odia; Unde
conjuraciones, Conyicia, maledicta, rebellio, & motus Adver-
sus Alexand. Magn. aliosq; non obstante vel virtute, vel nomi-
nis Majestate, addo etiam felicitate. Sie n̄il profuit Impera-
tori Severo Clementia, quin vel in sua matris confoderetur.
Lamprid. in vit. ejus. Agidem Lacedemoniorum perdidit man-
suetudo, quā se servatum ibat. Plut. in Vit. Agid. Valerii Publi-
colz modestiam invidia in suspicionem affectati regni produ-
xit. Liv. l. 2. Plut. in Val. Et quam multi ceciderunt eorum pa-
tissimū manu, qui ne caderent, prohibuerant? Arnū de Rep. l. 2. c. 3.
Quid quod ipsa quoque justitia odium exitiumq; baud paucis
attalit. Fabio M. dies dictus est ob prudentiam bellicam, quam
ignaviz aut etiam proditionis insimulare & mali non vereban-
tar. Liv. l. 22. Papyri rigor disciplinae militaris pro crudelitate
habita. Liv. l. 8. Quibus accedit, quod vixit, utcumq; justus,
victis tamen exsus sit. Cic. pro syllā. quodq; ciyibus tene-
te invitatis nōris, strīcto tueri enīc necesse habeas. Sen. Frag.
l. Hinc quories Lydiā Cyro deficiebant, novo assūscere domi-
nio nescientes? Just. l. 2. Herod. l. 2. & A Romanis Sabini, Latini,
Samnires, à Lacedæmoniis Thebani, & Messenij? quia scilicet
inviti eorum jugum ferebant. Plut. in Pelop. & Liv. pafim. Ex
quibus omnibus apparet, amorem & benevolentiam non sem-
per esse veri Regis Magistratus vē immediatum, & essentiale
requisitum, licet plerumq; eosdem comitari consueverit. Duo
namq; sunt subjectorum genera, ingenii studiisq; longē diver-
sissima, quorum alios pudor in officio continet, alios metus: Illi
ā vitijs abstinent, ob eorum turpitudinem & virtutis amore:
Hi ob supplicia & poenæ metu. Tholos. de Rep. l. 6. c. 18. Xenoph. in
Cyropa. d. Siye igitur placeant acta Regum Principumq; populo
seu displiceant, perinde est, dum justē imperent, & ad utilitatem
publicam, ad quam adstrici, omnia dirigant. Arist. 3. Pol. c. 16.
Hinc facile bonorum amor sequitur: Malis si metuunt, & quum
bonumq;

videt

bonumq; est ; atque aerum infidiliis illorum amor & praefidi-
um principes liberabit. *Arnus de Autor. Princip. c. 4.*

78. Quocirca , ut actiones Regum Principumq; semper
ex fine & intentione estimandæ, sic & earundē causa & origo in-
spicienda, scilicet prudentia & inde promanantia arcana consi-
lia , seu status firmandi servandique rationes. Hinc accuratè
discernendum, cum Philosopho l. 3. Pol. c. 10. l. 4. c. 10. est inter
Tyrannum , qui projectâ publicæ salutis curâ, pro ludibrio in-
Rempubl. & cives grassatur, prout ex primi generis Tyranni-
cis rationibus videre est ; & Dominum , qui post habitâ Reip.
curâ, suam tantum salutem & commodum querit, civesq; non
quidem ut tyranus pro hostibus habet, sed tamen pro servis,
quibus secundario & post se ac sui tantum causâ prospicere
solet : quem Bodinus describit Monarcham Principem, unum li-
bertatis & fortunarum omnium dominum, jure belli vel dedi-
tione subjectorum, quos, tanquam pater familias servos, mode-
ratur. lib. 1. de Rep. c. 2. qui ad dominatum seu Herile imperium
longè alias status servandi rationes requirit, ac vel tyranni vel
Reges. Nam populi quidam ad servitium nati, velut Medi,
Persæ, Parthi, Babylonii alieq; orientales Nationes & Asiatici,
Reges olim suos pro Diis venerabantur. Arist. 3. Pol. 10. quod
idem hodieque apud Turcas, Persas, Abyssinos, Tartaros, Chi-
nenses, Indianos aliosque Barbaros observatur. Vide Busbeq.
ep. Turc. 2. Boter. 2. part. Cosm. c. 2. Lindschott. l. 2. hist. Ind. c. 23.
24. & Respubl. passim. Quibus tamen moribus nil olim ab-
jectius iniquiusq; visum erat Israelitis & Græcis animis ad liber-
tatem natis, & ad legitimam quandam superbiam diuturnō li-
bertatis usu velut enutritis. Hinc Aristotleles. Alex. Magnum
hortatus ut Græcos quidem paternæ pietatis affectu ; ceterum
barbaros Majestate & vi dominationis in officio obsequioque
contineret. Plut. in Vit. Alex. Romanis invidiosum Domini no-
men & libertati inimicum visum est ; aque eodem abhorrebat
primi Imperatores, adeò ut Tiberius eā appellatione contume-
liam sibi fieri dicitaret Suet. in Tib. c. 27. Augustus eam vocem
at opprobrium & maledictum exhortesceret, & neque à libe-

Dominicæ
status Rati-
ones an ve-
ræ nec ne :

tiis nec servis suis joco seriove Dominum se appellari pateretur? Suet. in Aug. c. 5; 3. & Alex. Severus Dominum se vocari edicto prohiberet. Læmpid. in Vit. Et plures Legati aliquæ præcipuz autoritatis viri puniti leguntur, quod more Asiaticorum Persarum Reges adorassent. Athen. l. 6. Val. l. 6. c. 3. Plut. in Alex. Iust. l. 6. quem faustum cum & Alex. Magnus tandem per ebrietatem imitari conaretur, inde ingentes turbæ excitatæ. Vide Arrian. Plut. & Curr. l. 8. Iust. l. 13. & notum est Mardochæi exemplum. Esth. c. 1. & Josepb. l. 12. Antiq. c. 6. Quo-circa cum plures populi ad serviendum vel nati vel assueti, sponte suâ Dominos ferant velintq; quid mirum, si hujusmodi quoq; status rationes apud Asiaticos Africanos & Americanos, barbarosque alios pro veris habeantur; apud Europæos tamen intereras non connumeremus? quippe liberum non servum statum aut Dominatum ullum agnoscentes? Apud quos illa viget regula universalis: Salus populi suprema lex esto. Et miseri Reges Principesq; tot tantaq; se pariter ac Republicam in pericula non conjicerent, si Dominatum, cui assuescere Europæi populi nesciunt, non affectarent, & libertatem infringendo, vel potius in libertatem eosdem, velut tradito injustiâ gladio afferendo, in se ipsos armarentur, licet nullus bonorum Principum exercendæ Tyrannidis affectus accedat. Quia privilegia, libertatis claustra, oculorum instar jocum tactumq; refugiunt. Et jura legesq; semel introducta sine motibus animorum & Reipublicæ concussione raro immutantur. Vide Conz. op. Pol. l. 5. c. 13.

Tyranni &
Principis
pravij dif-
ferentia.

79. Neque vero minus Principum pravorum, negligenter oscitantiumque aut etiam imprudentiorum actiones per incuriam in statum impingentes à falsis status rationibus secessandæ sunt, utpote quæ non ex maligno in subditos affectu, sed imbecillitate, lapsu aut errore profectæ. Hinc Claudius Imperator rectius stupidus ac facilis Princeps, quam Tyrannus vocabitur, licet plures ejusdem actiones, statum publicum affixerint: ut videre est apud Sueton. in Vit. Claudii & Tacit. l. 11. & 12. Annal. Sed & distinguendum accurate est inter tyrannum in-

sta.

statum salutemque Republicæ delinquentem, & Principem
privatis vitiis obsessum, quia levia & privata vicia non sufficiunt
ad constituendam tyrannidem. Hinc recte Bodinus Tyrannum
definit Monarcham, qui divinis & naturæ legibus sublatis rebus
alienis ut suis, & liberis hominibus quasi mancipiis pro libidine
abutitur. *l. 2. de Republica c. 4.* Vide Regni & tyrannidis Colla-
tionem, apud eundem. *d. l. & Heid. Syst. Pol. c. 6.* p. 970. & seq.
Neque enim intemperantia sola tyrannum fecerit, aut pagani-
smus, hæresis, scortatio. Quemadmodum per castitatem ne-
mo Rex, ita nec per Scortationem quisquam evadit tyrannus,
alias omnes magnos Principes uno stilo perfodere, & cum ty-
rannis ad scalas gemonias abjicere opus foret. Ut Alexandrum
Magnum, Augustum, Carolum Magnum aliosque complures
laudatissimos Principes. Proinde accidentalia ab essentiali-
bus secesserenda, & estimandi reges ex fine & intentione ad
publicam vel salutem vel interitum procurandum. Non enim
qui vel scortatur, vel in privatas familias levit, vel veſigal du-
riter extorquet, legem Majestatis severè exercet, literas odit,
aut aliis contaminatus est privatis vitiis, Princeps esse definit;
quia in eō nondum expirat divina ordinatio, aut translata in
eum populi potestas ad eundem statim revertitur, ob unum alte-
rumve pravè factum, sed potest in uno malus, in altero bonus
esse & virtuosus. Imò vero nemo Principum tam perfectas
probitatis reperitur, quin aliquid humanitatis & vitiositatis ad-
mixtum habeat. Non diffitente *Sir. Sac. Psal. 63, 10.* Pro-
ptereaque confessim subditis ad recantandam obedientiam
progredi haud integrum licitumque est. *l. Pet. 2, 13. 19.* Quid e-
nim alias fieret de Nabuchodonosore. Cyro, Ahasvero, Da-
rio, imò de Saule, Davide, Salomone, Augusto, Alexandro & Ca-
rolo Magno, aliisque optimæ notæ Regibus? Vide. *Arnii. de*
Rep. l. c. 3. Idem de status rationibus ex imprudentia & im-
becillitate judicij ac simplicitate non malitia exortis sentien-
dum, quæ utut apparentes ac false sint, tam enī non sunt tyran-
nicæ, cum fine & intentione malâ destituantur. Fieri etiam
haud raro yidemus, vel invito Principe, id quod nunquam fue-

rat in intentione, sive errore agentis, seu fato Republicæ ut-
gente. *Ministre d'Estat. l. i. Disc. 8.* Quia vitri naturam imita-
tur homo & splendore & fragilitate ratiocinationis pariter atq;
actionum. Unde scire debent statuum seu Ministri seu Præsides,
sibi non tantum cum hostibus Republicæ, & ipsa quoq; invi-
diarem esse, sed & sub vi quadam super nos contineri, non co-
gentem illâ quidem, sed tamen sœpè conatibus, & prudenter ob-
sistente, facile ut in malum quod maximè evitare studemus præ-
cipites ruamus. *Quemadmodum & nautarum, quem unâ
cum navi sœpè venti fluctusque abipiunt, inque scopulos, quos
summâ vi fugere est animus, impellunt, ut velit nolit, etiam in
ipso propè portuna fragium patiarur.* *Quod exemplis lucu-
lentis demonstrat allegatus autor. cit. l. & Disc. 9. & aristot. l. 3.
Ethic. c. 1.* Unde coelestis auxilii imploratione, maturô judicio,
experiencia, & in agendo circumspetâ dexteritate opus est,
ut enates.

Veræ sit 19
Rationes
vulgô sœ-
pè pro fal-
fis haben-
tur.

80. Ex eâdem infirmitate etiam hoc promanat, quod
veræ servandi augendiq; status rationes ac arcana consilia, (quæ
est humanæ rationis hallucinatio:) sœpè pro falsis habentur.
Iadè, quò utriusq; generis rationes ab invicem accuratius di-
scernantur, quæ porrò seqvuntur, subjiceret placuit. Cum
plurimum intersit Republicæ, ne forma status præsens muta-
tur, aut id committatur, ex quô facile mutare imperium con-
cutive incipiat: cumq; nunquam improbitas hominum quies-
cat, adinvénit à prudentibus Rerum publicarum moderatori-
bus sunt rationes, statum adversus infidias malevolorum, & pa-
cis publicæ turbatores, per obliquum, & extra communis juris
ordinem muniendi tuendiq; , quæ apud hanc paucos vulgô, ut
falsæ, malè audite ac vapulare præter meritum consuevere. ut
suprà quoq; dictum. Sic v. g. retinendæ regiæ dominationi,
Romanis Imperatoribus visum fuit. i. Senatoribus equitibus
illustribusq; personis interdicte, ne Ægyptum, nisi permissa
Principis, intrarent. *Tacit. l. 2. Annal.* quippe turbidam sedicio-
samq; & natura loci manitam provinciam. *Quæ res Germa-
nico causa fuisse mortis creditur, ut habet Tacit. l. 2. Annal. c. 50.*

Nimis

Nimirum astuto sibi cavit Augustus consilio, quod noluit senatorem vel potentem Romanum eò ire, unde dominationi suæ periculum creari posset. Quapropter & Vespasianus Romanum Imperium invasus alias aliis provincias demandavit, ipse claustra Ægypti obtinuit. Tacit. l. 3. hist. 2. Ita nec licitum olim Senatori Rom. pro labitu peregrinari, vel extra Romanam ire, multò minus ad exercitum injussu Principis. Dion. l. 5. 2. Tacit. l. 12. Annal. Ex eadē quoq; caussā SCrum Claudianum milites veruit adire domos senarioriā, salutandi caussā. Et hodie postas seu cursones publicas instituere privatis prohibitum. Clapm de Arcan. Rer. l. 3. c. 4. Sic nec cuiquam licitum olim ad senatum vel exercitum scribere, præter Principem. Tacit. l. 5. Annal. Aut manū picturamve Principis imitari l. 1. §. 3. 4. l. 23. ff. ad L. Corn. de fals. 3. Neq; acta publica, quae penes solum principem manebant, evulgari permissa: in quibus de asylis, receptis in Rēpublicam Diis; de fœderibus initis; de legationibus missis, ac receptis; aliaque Imperij arcana continebantur. Tacit. l. 13. Annal. Unde hodieq; Archiva penes Principes. 4. Studia exercitus largitionibns ambire vetitum; & milites alloqui, aut donaria stipendiaye augere, nemini præterquam Principi licebat. Tacit. l. 3. Ann. & Aurelian. in oīas Curt. l. 6. omnes quippè clientelæ, primorum, & nimis conditionemq; excedentes amicitiae merito-suspectæ sunt Principibus. Arist. l. 5. pol. c. 8. 5. Eodem jure civitates muniendi facultas privatis adempta est, nemini que Romæ competebat, nisi cui tam Princeps indulisset. Tacit. 5. hist. 11. Unde nec reficere quidē muros integrum sine Principis vel Præsidis autoritate. Ulpian. in l. 9. §. 4. ff. de rit. div. Joseph. l. 19. Antiq. c. 7. quia propugnacula perfugia sapè rebellium. Et curam gerere Rēpublicæ Magistratus munus est. 6. Ne quis nimis splendide arces aliasq; structuras privatorum sortem excedentes exædificaret. Quæ res Pisoni inter irritamenta invidiæ fuit. Tacit. l. 3. Annal. Neve tribunal militare ascenderet, in clypeo federet, regiō velo & principali veste, vel insignibus Imperii uteretur. vide Clapm. l. 3. de Arcan. c. 9. 7. Et quia parum tuta sine viribus ac præfidiis est Majestas, Liv. l. 2.

armatam custodiam Principi quis bonus invideat? Hinc Romulus suos quos habuit Celeres legit; idemque Livia & Mæcenas Augusto suasere apud Dion. Et Mæcenas parum hominibus fidens canibus suam vallavit salutem. teste Val. M. l. 9. c. 13. Custodiæ certè negligentia Casari necem approperavit. Augustus vero & Tiberius Germanorum satellitiò utiliter usi sunt. Caligula ut & Batavorum, Galba Evocatorum: alii aliorum præsidiiis tutos se ab insidiis & sceleribus nefariorum præstiterunt. Quam eandem ob caussam incolumitatis & antiquissimi quiq; Reges prægustatoribus usi sunt, aduersus veneni metum. Vide Xenophont. & Justin. l. 12. c. 14. Ipse quippe metus est pro consilio & prudentiâ. Tacit. in Germ. Sed plura hujuscemodi prudentiæ-præcepta, & arcana imperii firmandi defendendiq; consilia vide apud acutissimum Politorum Clapmarium Boter. ut & Palaz. Settal. & omnium facile Principem aristotelem passim.

81. Differre autem ab hisce superius positas secundi generis tyrannorum statu rationes, facile apparebit, dummodò intentionem & scopum consideraverimus factorum. Illis namq; tyranni callidè ac subdolè utuntur decipiendæ subjugandæque plebeculæ caussâ, remediis quo speciosioribus, eò magis fallacibus noxiisque. His vero pro suæ salutis clipeo adversus insidiatores & aggressores boni Principes, status publici ac tranquillitatis caussâ, sapienter uti consuevere. Unde & vis potestatis atq; imperij dicta, quâ fera hominum pectora frangescunt. Tacit. Et approbatur à Philosopho: dum ista ab eodem rejiciantur & è Republica proscribantur. l. 2. & 5. Pol. 6. II. Neque etiam à lege divinâ alienæ sunt veræ status rationes, ut quæ commodum, non Principis tantum, sed & status ac Republicæ, concernant, & boni publici gratiâ, cui omnia privata cedere debent, introducta. Cum enim Republicæ pleræq; minus sint compositæ, in quibus omnia exactè & ad unguem agere extremæ foret dementiæ, idcirco pro re natâ sœpe capiendum consilium, morbiique proyaletudine curandi. Clapm. l. 4. de Arc. c. 4.

82. Q. Quid sentiendum sit de Asylis Mosis, Romuli, aliorumque. R. Asyla à Mose aperta fuere urbes refugij, à

Dco

Q. de A.
sylis.

Deo ipso extrui jusse. Num. 35., l. 6. n. & d. Id quo fine factum ibi exprimitur, nimirum non ut impunitate scelerum cresceret delinquendi licentia, sed ne pari poenâ fontes cum innoxiis affererentur; & quia discrimen inter voluntaria & casu ae præter-intentionem commissa delicta statuendum, seu inter scelera & errores, data divinitus Levitis est potestas, ut exales, & insontes profugos, eosq; quos humana præoccupasset infirmiras recipi-ent protegerentq;. Quod jus immunitatis promiscue Israëlitis & alienigenis, advenis, atq; inquilinis datum; sicuti per imprudentiam & nos data operâ hominem fortè occidissent; quos expressè textus à temerariis & improbis homicidis fecerit... Quâ re non modò immoderatus vindictæ fervor est cohibus, & miseri reis spes quædam vitæ relicta; sed & judicibus æquitas & circumspectio in dijudicandis dignoscendisque criminibus commendata: Et simul typicè exilium nostrum è paradiſo; atq; indulgentia redemptioque summi Pontificis Christi adumbrata, cuius morte vitam consecuti sumus, & immunitatem sempiternam, ut ex Theod. loquitur Pelargus commentario in Num. c. 35. Et hunc morem postea aliaz gentes secutæ fuit. Nam & apud Molossos, Samothraces, Crotoniatas, & Messenios templo & altaria fuere privilegio sacra. Alex. l. 3. c. 20. apud Ephesios Dia-næ templum. Plut. in l. de non fænerando in Peloponneso Her-mionis templum. Pausan. in Corintb. in Ægypto Osiris fuit asy-lum: in Syria Apollinis, commemorante Strabone. l. 17. & ult. Geographia. Idem apud Siculos observatum. Diod. Sic. l. 11. sic & apud Romanos asylum apertum profugis, ut refert. Plut. in Rom. & Liv. l. 1. Sabellius l. 2. quod tamen Satyricus infame asylum, & Augustinus facinorosorum domum appellavit. Nec injuriâ; quia ibi, ut Plutarchus testatur, omnium ordinum con-ditionumq; homines recipiebantur, ut nec servi dominis red-derentur, nec creditoribus noxii, nec Magistratibus criminosi. Et sicut in plerisque alijs, quæ ab Hebræis, & divinâ institutione mutuatae gentes erant, ita & in asylorum jure plurimus abusus introductus admixtusque fuit. Unde & Tacitus eadem suggil-lat atq; improbat l. 3. Annal. cum inquit: Complebantur templo pessimis servitorum; eorum subficio obviri adversum credi-tores,

tores; suspectique capitalium criminum receptabantur: Hinc
merito improbanda est Bonifacij. V. constitutio, qui nimis li-
center omnes ad tempora confugientes salvos voluit, ut est apud
Volaterran. l. 22. *Anthropol.* & *Platinam in vit.* Pontif. Ea enim res
haud dubie in causa est, cur bene multi a maleficiis minus ab-
stineant manus, & more ingenij humani ad pejora semper pro-
ni, quod misericordia introduxit, licentia in abusum vertat.
Conzen. l. 5. *Pal. oper.* c. 7. Nam Comici effato, omnes sumus de-
teriores licentiâ. Et quamvis ad imitationem Mosis recte &
ipsi Imperatores asyla sanxerint, ut videre est. *tot. r. C. de his*
qui ad Eccles. confug. Tamen noluerunt sanctissimi Imperatores
tempora aliaque Sacra loca hominibus sceleratis repleti, quos
Deus etiam ab aris ad supplicia rapi jussit. *Exod.* 21. 14. Et e-
xemplis patet Adoniz ac Joabi, pacis publicæ turbatorum ac
facinorosorum. l. *Reg.* 2. 25. & 34. videatur *Polydor.* *Virgil,* l. 3. c. 12.
Idem sentiendum est de statuis Imperatorum Regumq; & imagi-
nibus l. *un.* *C. de his qui ad stat.* *Conf.* quibus videtis *Clapm.* l. 4. *de*
Arcan. *Rer.* c. 6. & *Covarr.* *varior.* *Resolat.* T. 2. l. 2. c. 20.

De Raptu
Sabinarum
& Benja-
minitaru.

83. Cumq; de Raptu Sabinarum virginum & Benjaminita-
rum dubitatio suboriri queat. Q;? Anne cum status ratio
defendere possit? Rx Necessitas, ut inquit Seneca magnum im-
becillitatis humanæ patrocinium omnem legem strangit l. *1. de*
Clement. quod pluribus probat *Valer. Max.* l. 7. c. 6. Et extant in
jure civili necessitatis excusatæ casæ in l. 2. c. *de patr.* qui fil. suos di-
fir. l. 7. ff. *de Extusat. fur.* Eadem & Romulam adegit ad istud
facinoris necessitas. Cum enim invidiâ crescentis Reipublicæ
matrimonia negarent Romanis finitimi populi, hancq; ratione
deletum iri bellicosum populum sperarent, factum prudenter
est à Romulô, quod Reipublicæ consulturus suæ, artem arte de-
lufsit. Neq; obstatæ ratio in l. 16. A. d. R. f. potuit, quia cum ar-
mato & feroci populo, imo & publico hoste judicio experiri
non poterant. Et quamvis Romulus pacifice missis legationi-
bus id petivisset, repulsam tamen tulit, quâ viro magno ac for-
ti nil posse accidere acerbius, nemo negârit. Ac confitetur id
ipsum *Lym. apud Sem. in Herc. furens.* Aut igitur Rempublicam
cœvertere

evertere suam Romulus debuerat, aut necessitatem in virtutem
vertere. Unde postea ille mos mansisse apud Romanos vide-
tur, quod novam nuptam ex gremio matris erexit ad sponsum
deducebant. Clapm. l. 4. de Arc. c. 7. Neque etiam in Benja-
minitis prorsus improbandus raptus videtur. Ut qui eadem
compulsi sunt necessitate, accedente Tribuum & Senatorum
consensu, nec repugnantibus Silonitis, ut videre est. Jud. 21, 20,
& 4. & subsequentie statuum Israeliticorum excusatione. Quam-
quam nec vitio prorsus omni res ea caruerit. Vide Dn. D. Fabri.
Homil. in jud. lib. c. 21. Quare inter excusandas potius quam in
consequentiam trahendas juvandi status rationes haec remedia
ponenda. Ceterum hanc necessitate delicta sua raptores reli-
qui palliare nequeunt, seq; tueri contra constitutionem l. unic.
C. de rapt. virg. seu vid. & leges diuinam. Exod. 21, 16. quia vin-
dicta Imperatoris in modo & Dei eos non patitur innocentes esse,
qui hostili more matrimonia sibi consungere student, ut loqui-
tur Justinian. d.l.

84. Quid Anne status Ratio adegerit Imperatorem Claudi- De incestu
um neptem ex fratre ducentem in matrimonium, ut incestum Claudii,
committeret? Ita equidem visum erat deliberantibus de-
summi Principis fortunâ Patribus. Tacit. l. 12. Annal. c. 5. Ex Au-
gusta namq; domo Agrippinâ alii nuptura haud leve Reipubli-
cæ periculum creare videbatur, ne is forte imperio Claudii stru-
eret insidias; quod non Alio & Ruff, Crispinus inuisus Neroni,
& Afinius suspicetus fuit Tiberio. Tacit. l. 1. 12. & 13. Annal. Pro-
ut & sè pè plures per vestigia mulierum ac matrimonia poten-
tiam quæsivere. Justin. lib. 13. c. 6. Nec minus nefas videba-
tur Augustæ domus splendorem in aliam familiam transferri,
quæ res aliquem contemptum Cæsaribus illatura erat. Tacit. l. 5.
Annal. Simulq; expediebat Reipubl. ipfiq; & Principi heredes
nasci. Verumamen, ut maxime de jure Civili nil dicam, cuius
transgressionem publica utilitas abunde compensare potuisset:
ut & de divino jure, quod, ob incestuosa conjugia, DEUM totas
exscindere Nationes, ac maledictioni subjicere solete affirmat.
Levit. 18, 24. & 28. & Dent. 27, 5, quia ejus fuit ignarus Imperator;
I saltem

saltem iuris naturalis & pudoris vincula perrumpenda non fuis-
sent; Unde & Tacitus testis est, eum incestum in Senatu propo-
ni excusariq; publicè debuisse, apud populos profani Principis
imperium alias non toleraturos, quod Neroni suo in simili scè
causa Seneca insurravit. l. 14. Annal. Unde & lex videtur ena-
ta. 14. C. de LL. Quod contra rationem juris receptum est, non
est trahendum ad consequentiam. Vide Clapm. l. 4. de Arc. c. 8.
Tamen si è Republicæ & status tranquillitate esse id non ne-
gem, quodd fœminæ ex Augustâ domo pro arbitrio nubere pro-
hibentur, ne facile inde morus & bella orientur. Unde Tibe-
rius denegavit Agrippinæ mariū petenti eam facultatem, non
ignarus, quantum ex Republica peteretur, ut refert. Tacit. l. 4.
Annal. Idem & Sejano petenti Liviæ matrimonium id deneg-
avit. Tacit. l. 4. c. 40. Annal. veritus ne is, cui fœmina favore
vulgi & familie intuitu adeò pollens nuberet, res novas contra
se statumq; moliretur; accedente præsertim uxorio animo do-
minandi avidissimo. Unde & in Agricola idem Tacit. Matri-
monium, ait, ad majora nitenti decus & robur futurum est. Ad-
de quæ in hunc sensum sunt apud Just. l. 7. c. 4. & 6. Et Servius
per affinitates sibi amicos quæsivit. Liv. l. 1. Idem Perdiccas
Cleopatræ Alex. Mag. sororis nuptiis tentatis & Cassander,
& Darius Hist. F. sperarunt, ut videre est ap. Justin. l. 1. c. 10. l. 13.
c. 6. Et hoc quidem modo quomodo plures illustres familie per
matrimonia creverint, & ad iniuriousam propè poteritiam devene-
rint: vide ap. Confiliarium Statutum galliæ nuper editum, part. 2. c. 22.

Q. An præ-
venire lice-
at eos qui
nocere pos-
sunt?
85. Q? An Ratio statutus permittat prævenire eos, qui nocere
possunt, idq; ni tibi caveas facturi videatur? R? Ipsa naturalis Ra-
tio suadet, ut ejus, quem certos sciveris ferrum in tua viscera stri-
naturum, & ad te bellum translaturum, expeditate primum istum
non tenearis, quia hic quæstio est de Republica defendenda.
Bot. de Rat. stat. l. 6. p. 178. & d. Hæc enim ratio Imperiorum
est, ne noceri possit. Dionys. Halicarn. Sic & Campanorum Lega-
ti ad Romanos: pugnavimus, ajunt, cum videremus finitimum
populum nefario latrociniò peti; & ubi conflagrassent Sidici-
ni, ad nos trajectum iri incendium, Liv. l. 7. Quod codem modō &
Philippus

Philipus Macedone Romanis argumentatur, apud *Just.* l. 29.
c. 2 & 3. Et Alexander Magn. apud *Curt.* l. 6. sicut in corpori-
bus ægris, inquit, nil quod nocitum Medici relinqunt, sic nos
quicquid obstat imperio rescindamus. Indeque ob suspectam
quorundam potentiam, studia populi, clientelas, & id genus a-
lia pertinenda; enarræ sæpe sunt falsæ Legationes, exilia, &
ostracismus, quô mediò etiam nil tale meriti exire Republica
jubebantur, saltem ob invisam potentiam aut virtutem, ut tutam
& in concussa Republica maneret. Quia hæc regni natura est,
ut cedere videbeat, quicquid excelsum est. Cujus rei pluri-
ma concessit exempla, *Clapm.* d. l. 4. c. 11. & *Melliet.* aux. disc. sur.
Tacit. l. 8. Disc. 1. & *Paruta.* Discors. Pol. l. 2. D. 15. Quamvis e-
stim ipso sic ejecti insontes nullo jure plecti possint, & virtus ipsa
sæpe sola crux exstat; populus tamen multorum capitum
bestia facile degenerat, & turbas inde arreptâ occasione movet.
Hinc quemadmodum in corpore multo sanguine & humore
repletâ, evacuatio sanguinis locum habet, non ob morbum præ-
sentem, sed qui inde timetur; sic ne Republica ex his occasio-
nibus aliquid detrimenti capiat, periti politicæ rei curatores
per ejectionem hujusce modi civium ex corpore Republicæ
eidem prospicere, ac mederi consueverunt. Unde Ostraci-
smum salutare purgandi civitatem remedium censet *Plutarctus*
in Vit. Nicie: Alcib. & *Aristidu.* Quod ipsum nec *Aristoteli* disipli-
cer in Republica Democraticâ, ubi æ qualitas præcipue est atten-
denda. l. 3. Pol. c. 13. Romæ, ubi alia imperii facies, & ostracismus
non erat receptus, Imperatores per speciem Legationis, hono-
ris & officiorum aut etiam amicitiæ, relegate hujusmodi cives
solebant, ut videre est apud *Tacit.* l. 4. Annal. c. 10. l. 13. c. 11. l. 1.
Hist. c. 1. & l. 4. c. 5. Et regem quidem Galliæ Henric. IV. in-
troducedum Ostracismum fuisse, si diutiùs vixisset, testis est *Mel-
liet.* in d. Disc. Quidam tamen Principum, loco exiliit, captivi-
tate utuntur, aut etiam nece, quomodo Alcibiades interemptus,
ne sub obtentu liberationis invaderet Rempublicam *Just.* l. 5.
c. 8. Quod tamen nisi de scelere jam jam maturò certo con-
stet, nimis durum existimet & Imperio despoticō tyranniconē
magis conveniens, cum *Parut.* l. 1. Disc. 15.

Q³ Poenas
exasperare
vel mitiga-
re an liceat
Stat⁹ con-
servandi
causa?

86. Q. An status servandi firmandique causâ nonnun-
quam exasperari crimina, & poenæ aggravari; interdum verò
abolitione & conniventia contraleges, erga cives agere liceat,
Ex Omnino. Sic Tacitus multa suadet crudeliter haud raro agi
debere, quod ceteris quies sit. Cum plus s^ep^e patientia, quam
rigor noceat; nec in bello tantum, sed & tempore pacis cru-
delitas quædam, in meritos tamen, exerceri potest, terroris cau-
sa, teste Polyb.. Quemadmodum & Cæsar exemplo supplicii
deterrendos reliquos ratus, omnibus qui arma tulerant, manus
præcidi jussit, vitamq; concessit, quo testior esset poena impro-
borum. Clapm. I. 4. de Arc. c. 13. Cæs. I. 8. b. g. Neq; enim bellorum in-
terdum finis est, nisi hæc talia frangendæ pertinaciæ remedias
usurpes. Idem tempore pacis, cum seditiones gliscunt, severi-
tatis usus est: ubi bonis nocet, quisquis parcit improbis. Et
Symmachus in epistola quâdam prudens est hortatio, ut tantum
legibus severitatis addatur, quantum flagitia creverunt. Inde q;
& furibus, ob delicti frequentiam, crucis poena imposita est in
Constitutione Carolinâ. Et consciⁱ criminis Majestatis & con-
jurationis in Principem vel Rempubl. gravissimè plectuntur.
Ut scil. eo citius insidiae detegantur caveanturq; I. 5. Cod. ad I. Jul.
Maj. Cujus varia exempla extant apud Curt. I. 6. Præsertim, ubi
cum voluntate initium facti conjunctum est, & actes, nisi impe-
diretur, certò subsecuturus esset. Ut Iuli. docent ad I. 225. ff. de
V. 5. Hinc & in conjurorum liberos ac familiam animadver-
sum legimus, quod factum partim, ut amore liberorum parentes
a cæde Principum abstinenter; partim quod paterni adeoque
hereditarii criminis exempla in filiis metuuntur. Tacit. I. 5.
Annal. Quod tamen, ut inhumanius postea sublatum. I. 22. C.
de pœnâ. Nam & nonnunquam, ubi locus pœnitentia, ignosce-
re pulchrum est misero, pœnaq; genus vidisse deprecantem. Sic
& Tacit. in Vis. Agric. Omnia scire non omnia persequi, parvis
peccatis veniam, magnis severitatem accommodare, nec pœnâ
semper sed s^epius pœnitentia contentum esse, suadet. Hæc q;
ratio fuit imperialium abolitionum, quæ fiebant olim vel in
auspiciis regni, vel ob festum diem, vel quoties Principes ut-
bem

bem ingredenteruntur. *I. 3. cum seq. ff. ad St. Turpil. & Sveton. ib
Vit. Aug.* Ex hoc quoque jure recte David, quietis publicæ reti-
nenda gratia, poenam Joabi distulit, quam ab eodem, ut pote-
sumus exercitus Duce, & post regem potentissimò, regno non-
dum satis firmato, sumere tutò non poterat; donec sub auspicio
regni Salomonis tranquillior Respublica & firma regi sedes es-
set; Quò de iudicium egregium est. *D. Lutheri, in T. 2. jen.
Germ. ii.* Wie weltliche Obrigkeit regieren soll. p. 185. ubi. Es fons-
te David nicht selbst den Simci vnd Joab straffen / sondern befahl es
auff seinem Todtbett seinem Sohn Salomon/ ohn Zweifel darumb/
weil Er es selbsten ohn gressen Schaden vnd Rumor / zumal sie Ge-
waltige im Volck waren/nicht thun konte. Denn also muß ein Fürst/
die Bösen straffen/das er nicht einen Eßfel auffhebe / vnd drüber eine
Schüssel zerrette ; oder bringe vmb eines Schedels willen Land vnnid
Leute in Noht. Vnd mache das Land voll Wittwen/ vnd Wänsen.
Ita qui nescit dissimulare, nescit imperare: Idque haud obscure
indicavit David. *2. Sam. 19, 7. 2. Sam. 3, 39.* Hinc & favore
Reipublicæ introductum est, ut quoties id utilitas publica po-
scit, privata auferre non sit iniquitas , quanquam alias sua cui-
quam auferri invito , absq; gravi & necessariâ causâ, non jus
dominationis, sed flagitium sit. Ex eodem jure Bellorum o-
nera, contributiones, metationes & sexcenta alia promanant
privatorum incommoda, sed compendia Reipublicæ & necessa-
ria mala. Vide Clapm. d. l. 4. de Ars. 6. 13. 14. & 15.

87. Q. An recte sub status defendendi ratione Pharaon
Iudaicorum infantes abjici in profluentem , & Herodes, metu
nascituri in Iudea Regis novi, infantulos necari jusserint? Rx H-
lud, ut tyrannica protus persecutio fuit, & immannis truculen-
tia , quantumvis prædictum Regi esset, nascituros ex Hebreis
pueris quendam , qui vires Ægyptiorum valde esset attritu-
rus ; ita scire uterque Rex debebat, per hanc atrocitatis viam
non servati Respublicas, sed evertitole. Neque enim scele-
ribus ut cumque astuto consilio excogitatis, sed virtute, indu-
striâ ac humanitate res constare humanæ deprehenduntur. Ne-
que etiam fata Rerum publicarum cædibus & injuriis averti,

De Infantil
cidio Phas-
raonis &
Herodis.

aut emendari earundem labes Tyrannide ac furore possuat. Sed curandum potius fuisset, ut quod ob delicta imminebat exitium virtute ac prudenti mansueto & regimine anteverti declinari que potuisset. Quæ namque rabies & insania, ædes incendio absumere velle, ne aspis forte ex iisdem prodeat? aut totam meregere classem, ne sit qui piraticam instituere tenteret? Tyrannis & iavidia quippe labes est & eversio Rerum non remedium. Et gigantum instar cælo deturbare universi moderatorem nuntur, qui constitutas regnum periodos, violentiam & sævitiam erga miseros eosque innoxios subditos prolongari posse arbitrantur. Sed morum emendatione potissimum & justitia in- stauranda ruinosa est Civitas, & vitiis labefactata contraria virute sustentanda. Dan. 4, 34. Sap. 6. Psal. 21. & 101. Corruptioni quippe conservatio est contraria, ut toties Philosophus inculcat. l. 5. Pol. c. 1. 3. 5. 6. 8. & Rex Custos subditorum suorum ac minister esse debet justitiae non latro, proditor, aut tyrannus. Nec ignotæ sunt caussæ interitus Tyrannorum, supra ex Aristotele allegatae l. 5. Pol. c. 10. quas inter injuriæ & sævitia primas tenent. Cum contraria amicitia & benevolentia populi, maximum Principum & civitatis bonum sit, omniq; præsidio fortius. Arist. l. 2. Pol. c. 4. Et sine virtute imperia nequeunt retineri. Arist. l. 1. Pol. c. 9. Conzen. op. Pol. 3. pertinet.

Q? An in utili turbam expellet obsecsis ex pediat?

88. Q? An Babylonii ad melius tolerandam urbis obsidionem mulieres recte occiderint? Et an hodieq; inutili turbam liceat ejicere urbibus obsecsis? Ut &, an securitas status li urbibus nonnunquam jubeat armis spoliari civitates? Ex. Hæc quamvis propriè ad bellici status rationem spectent; tamen adnechte re visum fuit, ob nimiam frequentiam, quâ hodie passim exercentur. Iust. l. 4. 6. 9. Er quod ad Babylonios quidem attinet, tantum abest, ut dirò isthoc in miserias muliereulas facinore evitare impendens fatum potuerint, ut potius hoc scelere exitium sibi acceleraverint, & dignas rebellione ac crudelitate pœnas reportarint, prout prædictum fuerat. Jer. 50. & 51. & Hagg. 2. 4. & d. Et quis furor in propria viscera favire? Cùm sicut nemo suorum membrorum est Dominus, ita in innocentium subditorum

San.

Sanguinem nonnisi crudelissimi quique tyranni potestatem arrogant, & absq; culpâ vitæ necisq; arbitrium sibi sumunt. Ni mirum paulò post captâ urbe, destruktâ Babylon, & 3. millia nobilium civium crucibus affixorum, priorem crudelitatem luebant. Parem sævitiam in miseram & imbellem turbam exercerent, qui hodiè ex obsecris urbibus eandem expellunt, & hostis non tantum ludibrio, sed & truculentias objiciunt. Tanquam non miseræ plebeculae potissimum defendendæ causâ Principes regnarent, in quam, ut ovium commissum gregem adeò hostiliter grassari luporum est, non fidelium pastorum. Inde & Edwardus Rex Angliæ, Caleto ob sessô, ejectos mille septingentos prandio excepit, & muneribus onustos à se incolumes dimisit; unde & paulò post horum miserorum precibus urbem cepisse dicebatur. *Frossard L. 1. c. 133.* Quid enim è annon oportet jam tempore pacis providisse? Annonæ copiam, quantum satis, in propugnacula intulisse? Et si maxime multitudine hominum exonerandæ urbes sunt, cur non ante obsidionem potius dimittes imbelles, ut suorum quisque cognatorum amicorumque ope aliorum se recipere tuto possit? Quid juvat amissum claudere septa gregem? Et oggannire imprudentium illud est, non putasse. Boni Principes Josephi imitari prudenter debent, & de frumenti omniumq; necessariorum abundantiam in tempore prospicere, ne fame inopinatò pressis ad flebilia hujuscemodi auxilia nimis sero sit recurrentam; unde & credibile est, ob hanc potissimum prudentiam Ægyptios omnium mortalium sapientissimos habitos fuisse. *Diodor. Sic. l. 2. Rer. antiq.* Quin ipso quoque obsidionis tempore annonæ dispensatio & distributio, frugalitas item, & conviviorum luxusque inhibitio, plurimum momenti habent ad urbes conservandas. Ut jam de efficacissimo liberandarum mediò, miserorum & innocentium personarum precibus, aliisque miris liberationis modis nil dicam. Et quibus artibus Augustus, Claudius, Vespasianus, Herodes, aliquique Imp. Regesque ad levandam famem nisi sint, videre est apud *Dion. l. 55.* & *Suet. in Vit. August. c. 18.* *Joseph. l. 15. Antiq. c. 11.* *Tacit. Annal. l. 4.* & *12. Livium, l. 4. Dec. l. 22. eq*

Plin.

Plin. l. ii. c. 54. Cæsar. de bell. Civil. l. 3. c. 10. Samariæ certè, ubi nullum humanum suppeteat auxilium, mori capiè omnes præoptabant, quam ut præsidii conservandi causâ miseros cives ejecissent. 2. Reg. 6. 25. vide Melliet. l. 6. Disc. 9. Quid si verò tempore belli confugere, velint ad munitas urbes inutiles personæ (Bouches inutiles Galli vocat) in propugnacula non sunt recipiendæ potius, quam ut deinceps prædæ hostili exponantur & obsecsis graves fiant. Quæ res infinitas urbes ad ditione coegerit. Unde & Româ à Gallis captâ, senes & imbellis ætas extra capitolium relicta. Liv. l. 5. Dec. 1. Mell. l. ii. Disc. 10. Vide Ant. de Ville. aufragie de la charge des Gouverneurs des places. C. ii. & 39. Et Discurs. germ. insertum Dissertat. philol. Besoldi de arte jureq; bel. li. c. 8. n. 7. Nec minus hæc ejusq; certissimum hosti argumentum est securitez paulo post ditionis. Inde veteres Athenienses & Romani his necessitatibus pressi frumentum spargere sunt soliti. Conz. Pol. op. l. 10. c. 4.

De spolio
armorum.

89. Armis autem spoliari civitates præsertim rebelles, seditiones & suspectas, prudentiae est potius, quam saevitiae. Nam & alias armorum jus non privatum sed publicum est. l. un. C. ut arm. usiu. interd. Et armq; ferre nisi militanti non licet. Nov. 17. Etsi maxime permisu superiorum possideri à privatis possint. Magistratus tamen imperio subiecta sunt. Arist. l. 2. Pol. c. 8. ut, quoties usus & necessitas Reipublicæ id flagitaverit, ejus ius suu subditi eadem sumere vel ponere cogi possint. Inde & rusticus arma vel lanceam gestare, vel gladium prohibetur. Tit. 27. l. 2. Feud. c. de paten. Quâ in re prisci Romani fuere religiosissimi. Nam cives feroce & manu prompti facile arma etiam in Magistratum sumunt, nî materia seditionis è medio tollatur. Unde & in hostis potestate redacti cives arma conjurationis meritos de ponere jubentur. Liv. l. 4. & 5. Cæs. de bell. gall. l. 2. Quod publicè armis mulctari vocat Tacit. l. 1. hist. Cum primis autem hoc utile, quia ad securitatem Reipublicæ nullius autem privati læsionem vel detrimentum respicere videtur. l. 11. C. de præpos. sec. Cubit. vide & Clapm. l. 2. de Arc. Rer. c. 6. & 7.

go. De-

90. Deniq; ut totus de falsâ sive apparenti status ratio. C' est la
ne Discursus concludatur, sciendum est; Magni ingenii rem esse, plus gran-
probe in hâc arte versari, & pro re natâ atque ex tempore in his
publicis capere consilium posse: Usum quin etiam & dignita-
tem hujus prudentiæ tantum esse, ut Republicæ facile, si dex-
trè ac prout decet, administrentur, eâ servari possint, quæ alias
vel funditus perirent, vel certè in aliam formam transmuta-
reantur: Clapm. de Arc. l. 6. c. 21. Veramtamen quia res hæc maxi-
mam requirit industriam, nec mediocrem experientiam; & fa-
cilius ac præceps in his tanti momenti rebus error est, tutissimum
omnium est & optimum consilium; ita regere, ita consulere,
tanquam in conspectu Dei, severissimi quandoq; justitiæ exa-
ctoris & vindicis futuri. Et prout pater liberis, tutor pupil-
lis, gregi præpositus Pastor, fidelis medicus ægrotato consulere
divinitus jubetur. Ita Princeps in populum animatus esto.
Xenoph. in Cyropæd. lib. 8. impr. Utq; pietas & data Republicæ
fides poscit. Cogita igitur, inquit ad Pisonem Galba, quid aut
volueris sub alio principe, aut volueris. Quod idem & ad Augu-
stum Mecænas. apud Dionem. Sic nulla in te laberis, si ea ipse
libenter feceris, quæ alium facere velles, si ejus imperio subje-
ctus es. Hæc summa status ratio esto, ut neminem, quantum
in se est, Princeps injuriâ afficere, sed uniuersos paterno amore
complecti, denique ita imperare studeat, ut unicè ad publicæ sa-
lutis portum cum Republicæ navi ad pellat. Clap. l. 4. de Arc. c. 25.
Certo persuasus, sceleribus imperia non stabiliri, nec averti
pericula, sed poenam & exitium eò citi⁹ accelerari. Gerh. Harm.
Emag. Tom. 1. c. 14. 1. p. 22. Quocircasibi persuasum habeant Rep.
Moderatores, Politicam Prudentiæ non separatam à virtute ac
religione esse, sed conjungi utramq; debere. Et veram status ra-
tionem eam esse, quæ cum his pulchre convenit & consentit, quæ
vero ab iisdem deflectit, seu præsumpta illa fuerit seu præten-
sa, falsam esse, & publicæ calamitatis prodromum ac causam
Mell. l. 12. Disc. Pol. 12. Neque vero perpetram praveque facta per
status Rationem excusanda; quia hæc, si vera, rectæ est rationis
& prudentiæ, non calliditatis aut malitiæ filia; imo vero Dux

K

atq;

atq; moderatrix morum virtutum, easdem, quoties & ubi-
cunque opus, pro personarum ac temporis diversitate dirigens
ac inflectens, perq; varijs anfractus ac ambages, ubi recta ne-
quit, ad publicæ salutis castrū deduceens & contendens Syr. 44. 4.
Et quia præcipuum in omni statu fundamentum obedientiæ
subditorum inititur, hæc verò in eminentiâ virtutis principa-
lis fundata est, haud difficulter apparet, quemadmodum mem-
bra capiti, & elementaria supernis ac cœlestibus parent perpet-
uam quadam & æquali harmoniam; sic & æternâ naturæ lege re-
ceptrum esse, ut deteriores melioribus, & imprudentiores cives,
subditique suis Principibus & Magistratibus, ex virtute & salu-
te Reipublicæ imperantibus, haud inviti obsecundent, sicq; ab
omni parte immobile firmum constansque imperium reddatur.
Bot. de Rst. Stat. l. 1. p. 21. & 22. Falsa vero status ratio imperia
devastat, & de solio reges deturbat. *Sap. 6. l. & d. 6. 15. 12. Prov. 14.*
14. c. Quocirca cum summi Principes id in terris sint, quod in
cœlis Deus, ejusque & nomen & imaginem præ se ferant, & po-
tentia nemine, præterquam solo Deo, sicut inferiores: etiam na-
turam ac regimen ejusdem imitentur, & ad subditorum incolu-
mitatem, tutelam, & conservationem, omnia sua dicta, facta
eogitata omnemq; gubernationem informant, ut cum Repub-
lica quieta & beatâ pacifici felicesque regnent. *Wilh. Ferd. ab*
effern. Man. Pol. in fin. Nam hujus regiminis Ratio coram
summo omnium Principum Principe reddenda. *Sap. 6. 4. 5. & c.*
Et cœlitus unicè custodia regnum dependet. *Psal. 12. 7. 2. & c.*
Quantum enim vera efficiat regendi status ratio, hoc est pru-
dentia cum virtute & pietate conjuncta, exemplis felicium Re-
rum publicarum, & piorum Principum Regumque constat. Vide
Prov. 25. 4. 5. Baruch. 3. 13. 2. Mac. 8. 18. Psal. 18. 23. 24. 30. & d. Psal.
210. 2. Syr. 44. 4. c. 47. 6. 12. 14. Adde quo de Cyro habet Xe-
roph. in Cyropæd. l. 8. in pr. Et quid contra falsæ status rationes
in Aarone, Saule, Salomone, Rehabeimo, Jeroboamo, Jehu, Je-
sua aliisque effecerit, testantur passim divina oracula, Exod. 32.
25. 1. Sam. 18. 25. 1. Reg. 11. 4. & d. c. 17. 8. & 26. 2. Reg. 10. 31. 2. Psa-
tol. 3. 5. 20. & d. Syr. 47. 28. 1. Reg. 12. 8. d. Barnab. 3. 23. Exempla
alia

alia plurima congesta Vide ap. Cir. Spont. nel Guyerno di stato l. 4.
c. 1. & d. Quapropter non absque lepore Boccalinus ragg. 46.
Cens. 1. Principes, Melibœus interprete, optimos coram Apolline
nos pronunciatos comminiscitar, qui in negotiis status pa-
stores pecorum imitantur: Subditos item optimos illos, qui
ovibus gregi sunt quam similimi. Unde & detestandam fal-
sam status rationem in Parnasso coram Apolline, multa cum ex-
ecratione damnata, idem introducit. **Cens. 2.** ragg. 61. In quam
Sententiam pulchre Seneca scribit Tragad. 1.

Regem non faciunt opes, Non vestis Tyriæ color.
Non frontis nota regis, Non auro nitidæ trabes.
Rex est qui posuit metus, Et diri mala pectoris.
Quem non ambitio impotens Vulgi præcipitis movet &c.

Et Claudianus ad Theodosium inquit:

Tu licet extremos late dominere per Indos.
Te Medus, te mollis Arabs, te Ceres adorent;
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira.
Servitii patiere jugum, tolerabis iniquas.
Interius leges: tunc omnia jure tenebis
Cum poteris Rex esse tui: proclivior usus
In pejora datur, suadetq; licentia luxum.
Illecebrisque effrena faver tunc vivere castè
Asperius, cum prompta Venus: tunc durius ira
Consulimus, cùm poena patet; sed comprise motus:
Nectibi, quid liceat; sed quid fecisse decebit,
Occurat, mentemq; domet respectus honesti.

Cùm igitur pulcrum sit, ex aliorum erratis in melius insti-
tuere vitam, ut habet Diodor. sicut. in Biblio. lib. 1. p. prin-
cipatus vi dominationis; facilè convellatur & mutetur. Tac. l. 6.
Ann. c. 48. & lib. de Mor. Germ. c. 7. Curt. l. 3. c. 2. & 17. Coronidis
loco, quæ ratio Status veruissimorum Ægypti regum fuerit;
ex Diodor. Sic brevissimis addendum. Sic ille Bibl. his. l. 1. c. 7.
Primi, ait, Ægyptiorum reges non pro cæterorum instituto
Monarcharum vitam agebant, ut omnia scilicet ad suum arbi-
trium, nullis obnoxii censuris moderarentur: sed universa ad
legum

legum normam conformabant. Ad Pietatem, justitiam, vigiliantiam ac sobrietatem modestiamque & legum obseruantiam adstringebantur. Consortium eorum nonnisi cum nobilissimis optimeq; institutis fuit. Ad numinis reverentiam & vitam Diis gratam a Sacerdotibus exhortati. Exactam temporis rationem habere; judicia sedulō obire, audire patienter causas; ebrietati non indulgere, nil contra vel præter leges statuere, denique totam vitam Republicæ ac subditorum bono unicè impendere. Atque hæc cùm facere legibus tenerentur, tantum absfuit, ut indigœ ferrent aut offenderentur, ut contraria beatissimam se vitam agere existimarent. Alios mortales affectibus indulgentes suis damnis multa & pericula incurrete persuasi, sc vero regulam vivendi à prudentissimis viris approbatā amplecos ab officio ministrum aberrare statuebant. Sicque subditorum benevolentia frēti tuti & incolumes agebant: Et integrum Republicæ suæ statum diutissime conservabant insummâ vitam felicitate exigentes. Adhuc maxima vis opum collecta; provinciæ inimitabili operum magnificentiâ illustratz, urbesq; sumptuosissimis edificiis donariisque exornatae fuere. Hoc enim ille. In quem sensum plura vide apud Senec. l. 1.
de Clem. c. 14. Xenophont. l. 8. Cyrop. Plin. in Panegyr. c. 212. Dion.
in Ang. Isocrat. in Nicocl. Cic. Plat. Arist. Guevar. in
Herol. Puincip. Petil. in Exarch. alias 3.

SOLI DEO GLORIA.

Coll. oliss A. 89, misc. 48